

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Första Kammaren. N:o 13.

Lördagen den 10 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

Herr Treffenberg erhöll på begäran ordet och yttrade: I motsats mot en annan f. d. landshöfding, som, efter hvad jag sett i tidningen "Vårt land", nyligen har förklarat sig synnerligen belåten med denna kammars i dag åtta dagar sedan fattade beslut i fråga om inskränkning af Konungens rätt att äfven utom landstingsmedlemmarnes krets utse ordförande, ber jag att nu få vördsamligen anmäla min reservation mot detta beslut.

Jag torde icke misstaga mig, om jag antager, att frågans utgång i denna kammare berodde derpå, att man tryggade sig vid tillförlitligheten af en i debattens sista stund af en talare lemnad felaktig uppgift derom, att landstingens beslut enligt lag skulle öfverklagas, icke hos Kongl. Maj:t, utan hos Konungens befallningshafvande; och onekligt är, att om så vore förhållandet, hade detta varit ett kraftigt, om också icke absolut afgörande skäl för den förändring, som kammaren nu beslutit. Jag har varit mycket missnöjd med mig sjelf derför, att jag icke begagnade tillfället att, innan debatten afslöts, berigtiga denna uppgift, men jag trodde, att det rätta förhållandet skulle äfven dessförutan vara känt af kammarens ledamöter, och för öfrigt trodde jag, att denna kammare, trogen sina äldre traditioner, icke skulle vilja gå med på ett förslag, hvarigenom Konungens rätt inskränktes. Nu kan emellertid saken icke hjälpas, och hvad som skett göras ojordt. Det skulle under sådana förhållanden vara ogrannlaga af mig att upptaga kammarens tid genom att närmare angifva skälen till min reservation. Jag inskränker mig således nu till den erinran, att äfven inom landstingen kunna ju, efter hvad vi veta, uppkomma vissa partibildningar, tillfälligt öfvergående eller mera permanenta, allt beroende deraf, att inom landstingsområdenas skilda delar skilda intressen kunna förefinnas vid behandlingen af inom landstingen förekommande frågor, och det

synes mig då vara särdeles godt, om ordförandeplatsen intages af en person, hvilken, såsom landshöfdingen, bör stå höjd öfver partierna och tillika kan uppträda förmedlande och utjemnande motsatserna. Jag hoppas, att Konungens rådgifvare, då frågan förekommer i konseljen, icke underlåta att fästa Konungens uppmärksamhet på frågans vikt och underställa honom, det spörsmålet, huruvida det verkliga kan vara skäl att, endast för att åstadkomma en viss likformighet i kommunalförordningarnas bestämmelser om ordförandeval, och för att tillgodose en viss abstrakt princip, den s. k. sjelfstyrelseprincipens förmenta kraf, det kan vara skäl, säger jag, att här afskåra sig möjligheten att undantagsvis tillgodose ett verkligt praktiskt intresses kraf. Jag tror det för min del icke, utan att således Konungens rådgifvare skulle väl fylla sin pligt, om de tillstyrkte Konungen att i landstingens eget intresse icke godkänna Riksdagens beslut.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatsens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret; äfvensom

sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868; samt

n:o 2, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande fjerdingmäns tillsättning och aflöning.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flera ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 25 och bevillningsutskottets samma dag bordlagda betänkande n:o 6.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 28 sistlidne februari och den 2 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 3, angående vissa delar af tullbevillningen.

1 punkten.

Mom. a).

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannål m. m.*

Herr af Burén: Genom de till Riksdagens pröfning afgifna motionerna har nu åter den stora fosterländska frågan om skydd för landets modernäring kommit på dagordningen. Orsaken dertill är för det första ett missgrepp, nemligen Kongl. Maj:ts proposition n:o 8 till 1892 års Riksdag och det med anledning deraf fattade beslutet;

för det andra den förfärande hastighet och tydlighet, hvarmed detta beslut lagt sin förderflighet i dagen.

Många af oss minnas väl, hvilka slitningar denna kongl. proposition åstadkom inom Riksdagen år 1892. Men oakadt detta segrade under tre dagars gemensamma voteringar industriskyddet nästan öfver hela linien, tack vare det bistånd, vi erhöilo af Andra Kammarens landtmän. Säkert är, att vi hos dem stå i en stor tacksamhetsskuld för detta högsinnade bistånd, och det är, mina herrar, för att betala denna hedersskuld, som jag afgifvit min reservation med yrkande om återgång till 1888 års spannmålstullar.

Mången tänkte och hoppades väl år 1892, att denna nedsättning icke skulle betyda mycket, men hvad har händt? Redan efter ett och ett halft eller närmare två år står nu spannmålen i ett pris af 9 kronor per 100 kilogram. Det största qvarnetablissemnetet i Östergötland skrifer till mig: "under de 20 år, vi förestått qvarnaffärer, har aldrig utbudandet varit så rikligt som nu, och säljare söka locka till köp med hvilka leveranstider som helst utan prisförhöjning t. o. m. september och till en notering för råg af 88 riksmark per 1,000 kilogram eller kronor 7,41 per 100 kilogram fritt Norrköping". Under sådana förhållanden har det varit mig omöjligt att följa med den utskottshälft, som jag har äran tillhöra i bevillningsutskottet.

Jag har följt den så långt jag har kunnat, i det att jag använt i hufvudsak samma motivering som denna utskottshälft, ehuru jag kommit till ett helt annat slut. Den del af motiveringen, som för denna utskottshälft skulle vara bestämmande, lyder sålunda: det anses först och främst, "att någon tids erfarenhet ännu behöfves." Mina herrar, vi hafva haft två års erfarenhet och en mycket bitter erfarenhet! men är detta icke nog, så hafva vi en erfarenhet från 1888 års beslut, som är en mycket fördelaktig erfarenhet, och som i den nyssnämnda kongl. propositionen så angifves: "med fog kan icke förnekas, att den möjlighet som genom åtgärden" — d. v. s. dessa tullars åsättande — "bereds jordbrukaren att med förtröstan se framtiden till mötes, verkat till jordbruksnäringens fromma, likasom ej heller att genom samma åtgärd ökade arbetstillfällena bereds, såväl omedelbart i nämnda närings tjänst, som inom åtskilliga andra näringar." Sålunda borde, enligt mitt förmenande, såväl den erfarenhet, man haft från 1892 till 1894, som den erfarenhet, man haft från 1888 till 1892, manat hela denna utskottshälft att yrka på återställande af dessa 1888 års spannmålstullar.

Vidare säges, att man icke får vidtaga saken, "emedan den skulle åstadkomma så stora rubbningar i affärlifvet". Men, mina herrar, när än denna förhöjning sker, och den måste snart ske, så skall en sådan rubbning förekomma, och jag är icke alls rädd för densamma, då vi hafva till chef för regeringen dåvarande ordföranden i bevillningsutskottet, nuvarande statsministern, som i den skrifvelse, som då afläts till regeringen, yttrade följande: "ingen artikel är nemligen i så hög grad som spannmål utsatt för faran att ett dröjsmål med afgörandet af frågan om tull derå skall medföra en genom öfverdrifven spekulation stegrad införsel och sålunda väsentligen förlama de åsyftade

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannmål m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannål m. m.
(Forts.)*

verkningarna af beslutade spannålstullar“. När nuvarande statsministern har inlagt dessa ord i denna bevillningsutskottets skrifvelse, så är jag alldeles viss på, att om en förhöjning beslötes, skulle den också icke komma att förorsaka den rubbning, som min utskottshälfv har sagt. Vidare säges, att det "icke oundgängligen fordras.“ Jo, mina herrar, res ned till landsbygden, så få herrarne höra, om icke detta oundgängligen fordras. Ty, mina herrar, hvad betyder en nedsättning i spannålspriset till under 9 kronor för 100 kilogram? Jo, det betyder samma nöd och elände, som rådde under halfva förra årtiondet; det betyder, att det icke vidare lönar sig att odla råg; det betyder, att den ökade rågodling, som till följd af 1888 års spannålstullar inträffade, upphör; det betyder, att tusental sinom tusental tunnor råg ligga i landbrukarnes magasin utan att kunna säljas; det betyder ingen arbetsförtjenst för jordbruksarbetare och minskad arbetsförtjenst för de öfriga näringarna, det betyder oförmåga att fullgöra sina skyldigheter: med ett ord, det betyder jordbrukets undergång.

Jag har hört angifvas ännu ett skäl, nemligen att det skulle vara "politiskt oklokt“ att i närvarande stund söka åstadkomma en tullförhöjning. Ja, mina herrar, den politiska klokheten, den sätter jag ett mycket högt och stort värde på, men den politiska klokheten är en mager kost för våra landbrukare, och skulle vi på deras bön: "hjelp oss“, svara dem: "nu kunna vi icke hjälpa eder; om någon tid“, såsom utskottet säger, — när vet man icke — "skola vi hjälpa er, men till dess få ni lefva af politisk klokhet“; jag undrar hvad de skulle svara då.

Mina herrar, för att min reservation må öfverensstämma, äfven hvad formen angår, med de i ämnet afgifna motioner, beder jag, att de orden i klämman: "att så fort ske kan tillämpas“ måtte uteslutas, så att jag yrkar, att "med bifall till herrar Fagerholms, Jönssons och Jakobsons motioner måtte beslutas, att å spannål, omalen och malen, samt potatis tullsatser fastställas lika med de uti tulltaxan af den 19 augusti 1889 under n:is 525, 526, 527, 528, 529 och 473 derför upptagna belopp“; och anhåller jag om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Fagerholm: 1856 infördes frihandeln här i landet, 1888 tullskyddet. Mellan 1856 och 1888 importerades en skuld på cirka ett tusen millioner kronor, deraf 300 millioner af staten, omkring 400 millioner af hypoteksbankerna och återstoden af kommuner och bolag. Dessa millioner skola nu förräntas, och jag frågar: hvar skola vi till sist taga penningar härtill? — År 1892 nedsattes spannålstullarne med 50 procent. Orsaken dertill voro de höga spannålsprisen; då bör man väl åter höja dem nu för de låga prisens skull. 1892 gälde rågen ungefär 22 kronor tunnan. Hvad gäller den nu? Jo, 10 kronor tunnan. Jag anser, att jordbruket är en industri, ty man kan ej samma månad eller ens samma år frambringa höstsäd, utan man måste bereda jorden dertill året förut. Den egentliga industrin erhöill sin hjälp år 1892, men jordbruket fick sin dödsstöt samma år.

Rysk råg från Taganrog säljes fritt om bord i svensk hamn till 7 kronor 50 öre per 100 kilogram. Med tillägg af tullen gör det 8

kronor 75 öre. Vi jordbrukare få naturligtvis forsla vår säd å vagn och jernvägar till försäljningsorten. Denna forsling kostar lika mycket som tullafgiften, och således få vi endast 7 kronor 50 öre netto.

Då hafren för närvarande står i så högt pris som 10 kronor per tunna, komma i följd häraf Ryssland och andra länder att slå sig på hafreodling, hvarigenom en prisnedsättning till 6 à 7 kronor per tunna till hösten sannolikt kommer att ega rum.

Under debatten vid urtima Riksdagen yttrade en person i denna kammare ungefär följande: Nu vilja jordbrukarne afskudda sig grundskatter och indelningsverket, härnäst komma de att vilja hafva hypotekslånen afskrifna. Nej, sådana landtbrukare hafva vi icke i Sverige. De vilja icke hafva någon skänk, utan hjälp, och den hjälpen tror jag kan lemnas derigenom, att regeringen och Riksdagen tillsammans försöka att genomföra en konvertering af hypotekslånen. Sachsiska staten har nyligen upptagit ett lån mot 3 procent-obligationer, hvilket lån många gånger öfvertecknats. Jag tror, att den svenska statens kredit också skulle kunna blifva sådan, att våra lån icke behöfde blifva mycket dyrare. Hypotekslånen uppgå nu till cirka 4 hundra millioner. De flesta löpa med $5\frac{3}{4}$ procent annuitet, deraf de $\frac{3}{4}$ procenten utgöra amortering. Antager jag, att lånen kunde erhållas mot $1\frac{1}{2}$ procent lägre ränta, skulle således vinsten blifva cirka 6 millioner.

Hvad vidare frakterna beträffar, så anser jag, att statens jernvägstaxa för trävaror är så låg den kan blifva. För jern likaså. För socker ställer sig jernvägstaxan sålunda. För 1,000 kilogram på 200 kilometer i Danmark 8 kronor 90 öre, men deremot i Sverige 26 kronor 20 öre. För 5,000 kilogram utgör frakten på 200 kilometer i Danmark 86 kronor med 10 procent afdrag, när lasten omfattar 10,000 kilogram eller mera, men i Sverige 139 kronor. För spanmål utgör frakten på 300 kilometer i Sverige 1 krona 13 öre per 100 kilogram, medan den i Danmark uppgår till 62 öre med 10 procent rabatt för hel vagnslast om 10,000 kilogram. För 1,000 kilogram utgör frakten på samma väglängd i Sverige 20 kronor 30 öre och i Danmark 10 kronor 60 öre. Jag är fullt öfvertygad om, att derest den Danska jernvägstaxan lades till grund för våra jernvägsfrakter, våra jernvägar skulle gå med minst två millioners större nettobehållning än nu, samt jordbruket och dess binäringar vinna betydlig lättnad i fraktkostnader.

Fyra års tullskydd visade, att ryska exportförbudet hade föga eller ingen inverkan på de svenska sädesprisen, hvilka till en början något stegrades, men snart återgingo till samma belopp, som före exportförbudets utförande var gällande. Hvad sädesodling betyder för landet är lätt att inse. På de senaste tre åren har införts spanmål för mellan 30 och 40 millioner kronor årligen. I år kan beloppet ej blifva så stort, ty prisen äro ju så förfärligt låga.

Det finnes åtskilliga personer, hvilka tro, att i vårt land icke kan produceras så mycket spanmål, som här åtgår. Härom vill jag säga, att vi kunna producera så mycket vi behöfva och mera till. Såsom bevis härpå vill jag anföra några exempel från Småland. På sista tiden har derstädes gjorts ganska stora odlingar, omfattande cirka 30 à 40

*Ifrågasatt
höjning af
ullen å
spanmål m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannmål m. m.
(Fors.)*

tusen tunnland. Der finnas ännu mellan 4 och 5 hundra tusen tunnland sankmarker af bättre och sämre beskaffenhet, hvilka delvis undersökts af svenska mosskulturföreningen och befunnits för sädesodling lämpliga. Bland dessa 4 à 5 hundra tusen tunnland finnas, efter hvad jag med bestämdhet vet, 150,000 tunnland, hvilkas jord är lika god som Skånes. Jag är för närvarande medlem i styrelsen af en förening, hvilken tänker odla 3,500 tunnland. Hvad en sådan odling har att betyda för ifrågavarande trakt, det kan hvar och en lätt inse. Utom nämnda 3,500 tunnland finnas inom två miles omkrets ytterligare 5 à 6 tusen tunnland, som snart blifva odlade. Hvad Skåne angår, har det af tullpartiet erhållit stora fördelar, bestående i en låg sockeraccis. Den skånska jordbrukaren kan nu af sitt jordbruk draga 450 kronor per tunnland. Frånräknas kostnaden för gödning 100 kronor och skötsel 100 kronor återstå 250 kronor. Jag tror, att det vore skäl, att de skånska sockerbetodlarne deraf delade med sig ungefär 150 kronor, hvilket, då hvar och ett af de tio sockerbruken tager i anspråk 2,000 tunnland, gör tillsammans 3 millioner kronor. Sockerbruken skulle af sina inkomster kunna afvara hvar och ett 100,000 kronor eller tillsammans 1,000,000 kronor. Sockerbruk uppstå nu öfverallt i Skåne, Halland och Blekinge samt på Gotland.

Jag vill nu fråga: hvad har gjorts för den mindre landtbrukaren här i Sverige? Vi hafva Ultuna, Alnarp och andra landtbruksskolor, säger man. Men har den mindre landtbrukaren nytta af dessa läroverk? Jag tror det icke. Det säges, att kronoskatterna influtit i likhet med föregående år, men härvid bör betänkas, att 3 procent böter är föreskrifvet, och då endast 2 månaders frist erhålles, blir det en ränta af 18 procent per år. -

Utom kronoskatterna, som utgöra en mindre del af våra utgifter, hafva vi kommunalutskylderna. I min hemort utgå de med 10 kronor per bevilningskrona.

Till krigsmagten användas årligen 40 millioner kronor, åtminstone äro vi snart uppe i denna summa. Hvad vill det säga? Jo, förvandladt i spannmål blir det, efter 8 kronor per 100 kilogram, 500 millioner kilogram spannmål. År 1856 belöpte sig budgeten till 15 millioner kronor. Nu är den uppe i öfver 100 millioner.

En ledamot af Andra Kammaren, herr Johansson i Noraskog, har yttrat, att det icke skulle vara någon nytta med förhöjningen, om den tillämpades först från den 1 juli. Jag vill fråga dem af eder, mine herrar, som importera spannmål, om de tro, att mera spannmål kommer att införas i landet, derest höjningen skulle träda i kraft den 1 juli, än om den skulle tillämpas från den 1 juni. För min del tror jag det ej.

Jag yrkar bifall till min motion och herr af Buréns reservation, dock med det tillägg, att tullförhöjningen måtte träda i kraft den 1 juli i år.

Friherre Klinckowström: Den fråga, som nu föreligger, är utan tvifvel af en stor vikt, icke så mycket för den utgång, frågan måhända vid denna riksdag kan få, men bestämdt därför, att det votum, som Första Kammaren nu afgifver rörande spannmålstullarna, kommer

att antingen skänka en stor bedröfvelse åt hela landets jordbrukare eller, om kammaren skulle, för sin del, medgifva den höjning af spanmålstullen och mjöltullen, som här är i fråga, låta landtmännen deri se ett bevis, att åtminstone Första Kammaren har behjertat jordbrukarnes nöd, jag kan tillägga *elände*.

Jag har så många gånger uppträdt i denna kammare rörande tullarne, att min åsigt i frågan är noggsamt känd, och jag kan försäkra herrarne, att så länge jag kommer att hafva en röst i denna kammare, skall jag i det fallet aldrig förändra min åsigt. När denna fråga vid 1892 års riksdag förevar, uppkom den, såsom de riksdagsmän i Första Kammaren, hvilka då voro närvarande, hafva sig noggsamt bekant, derigenom, att Kongl. Maj:t i nådig proposition af den 13 januari 1892 påyrkade nedsättning i spanmåls- och mjöltullar, och Kongl. Maj:t grundade sitt yrkande på ett yttrande till protokollet i statsrådet öfver finansärenden af samma dag, hvori den föredragande, statsrådet friherre von Essen, på mångahanda skäl slutade med att påyrka nedsättning af tullarne, kan jag försäkra herrarne, att så gammal jag är, har jag aldrig läst ett bedröfligare statsrådsprotokoll än detta nu nämnda. Ty icke nog med att det innehåller origtiga både åsigter och uppgifter rörande denna viktiga tullfråga, visar det äfven, att såväl det föredragande statsrådet som äfven Konungens samtliga öfriga rådgifvare vid tillfället, hvilka hafva unanimit biträdt hans åsigt, icke kände den stora frågans rätta innebörd, och det är bedröfligt att se vid Konungens rådsbord rådgifvare, som icke bjuda till att sätta sig in i en så stor och viktig fråga. Herrarne torde påminna sig, att när denna fråga den 2 mars 1892 förevar i Första Kammaren, på grund af bevillningsutskottets betänkande och utlåtande rörande den meranämnda kongl. propositionen, tog jag mig friheten att i ett ganska vidlyftigt yttrande kritisera detta statsrådsprotokoll, och jag framdrog sådana skäl och bevis för origtigheten af de uppgifter och åsigter, som uttalas i det meranämnda protokollet, att hvar och en kan derom öfvertyga sig, som vill läsa detta mitt yttrande, hvilket är rakt på sak. Jag vill icke här upprepa den vidlyftiga kritiken, det är nog, att den finnes förvarad i protokollet; men jag vill endast nämna den grund, hvarpå statsrådet då stödde sig, att åtgärden att införa skyddstullar å spanmål, var påkallad af de låga pris, som jordbrukets produkter länge betingat, och den betryckta ställning, landets hufvudnäring derigenom iråkat. Om någon vet orsaken, hvarför spanmålstullar påyrkades och äfven beviljades, så måtte det väl vara jag, som har äran, kan jag säga, att hafva upfunnit denna idé. Orsaken var icke den statsrådet uppgaf, det var en *följd* af tullarnes införande, att jordbrukets ställning upphjelpes, men *orsaken* var den, att hela vårt så viktiga tullsystem hade ohjelpligt strandat och icke kunnat blifva en verklighet, utan att vi fingo jordbrukarnes biträde dertill, hufvudsakligen i Andra Kammaren. Det vet jag bättre än någon.

Hvad nu denna fråga beträffar, så vill jag blott här nämna, att såväl statsrådsprotokollet som äfven Kongl. Maj:ts proposition samt slutligen 1892 års riksdagsbeslut tydligen angifva, att det icke skulle sättas i fråga att nedsätta tullarne mer än till slutet af året 1892.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spanmål m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spanmål m. m.
(Forts.)*

Jag skall bedja herrarne att få nämna de delar af dessa statshandlingar, som bekräfta mina ord i detta hänseende. Chefen för finansdepartementet yttrade i det nu nämnda statsrådsprotokollet följande: "Jag anser därför, att, oaktadt förslag till ny tulltaxa lärer komma att för Riksdagen framläggas, någon ändring i tullsatserna å spanmål för år 1893 *icke* bör nu ifrågasättas". Och Kongl. Maj:t säger i sin korta proposition till Riksdagen af samma dag: "Kongl. Maj:t vill härmed föreslå Riksdagen, att de enligt tulltaxan af den 16 oktober 1891 bestämda tullsatser för spanmål, omalen, råg och hvete, samt malen, mjöl, alla slag, *för tiden till innevarande års slut nedsättas* etc." Och slutligen innehåller 12 § af riksdagsbeslutet den 23 maj 1892: "vi hafva — — beslutit att på det sätt bifalla Kongl. Maj:ts proposition *angående nedsättning under innevarande år*" — märk väl, mina herrar — "i tullen å vissa slag af spanmål m. m., att de enligt tulltaxan af den 16 oktober 1891 bestämda tullsatser för spanmål, omalen, råg och hvete, samt malen, mjöl och gryn, alla slag, *må för tiden till innevarande års slut nedsättas*."

Nu har icke endast hela året 1892 fortgått med de nedsatta spanmåls- och mjöltullarne, utan äfven hela året 1893, och vi äro nu vid riksdagen 1894, der en förändring kan ifrågasättas. Jag säger uppriktigt, att jag, och många tullskyddsvänner med mig, hade väntat, att regeringen, sitt moraliska åliggande likmätigt, hade gjort något för att vi måtte återgå till de tullsatser, som regeringen, enligt de officiella handlingar, jag nu uppläst, ansett böra nedsättas endast till slutet af 1892. Och att anledningen, hvarför Kongl. Maj:t 1892 vidtog de åtgärder, jag omnämnt, var den oroväckande höjningen i spanmålsprisen öfverallt i olika länder, derpå lemnar ock statsrådsprotokollet af den 13 januari 1892 åtskilliga bevis. När nu deremot spanmålsprisen äro så, jag kan säga, ruinerande låga för iordbrukarne, nog borde då regeringen tänka på en så vigtig sak. Härpå beror dock beståndet af den samhällsklass och den näringsidkareklass, som är den första, den största och den viktigaste i landet. Jag kan ock till följd af de mångahanda underrättelser, jag bekommit från olika delar af landet, försäkra herrarne, att nöden, synnerligast hos de mindre landtbrukarne, hvilka till inkomstkälla endast hafva afkastningen af sitt jordbruk, är högst bedröflig och tarfvar en snar hjälp. Regeringens pligt hade ovilkorligen varit att skaffa sig närmare underrättelser i dessa frågor, hvilka äro så högst vigtiga för landet och dess existens, och sålunda inlösa sitt moraliska ord vid 1892 års riksdag. Men vi hafva förgäfvets väntat på en proposition i det hänseendet från regeringen, och detta är högst bedröfligt. Vi tullskyddsvänner hafva hittills satt vår tillit till och understött, så godt vi kunnat, denna så kallade tullskyddsvänliga regering, men om vi se denna regering vända tullskyddet ryggen, kommer förtroendet till densamma att slockna i landet, och då vill jag se, hur regeringen skall få fram sina propositioner och fortsätta att regera. — Detta är en så allvarlig fråga, att, då jag befarat, att icke någon annan i kammaren skulle yttra sig i samma riktning som jag rörande regeringens skyldigheter, jag åtminstone icke velat med tystnad förbigå en så vigtig sak.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spanmål m. m.
(Forts.)*

Det har redan af ett par talare blifvit ordadt om den sorgliga nedgången i priset på spanmål, en nedgång, som hotar att blifva än större. Härtill kommer, att prisen äfven betydligt sjunkit för kött och kreatur — således på snart sagdt allt hvad landtbrukaren kan afyttra för att skaffa sig nödiga medel att betala sina skatter. På sätt jag redan förut under denna riksdag, vid behandlingen af fjerde hufvudtiteln, påpekat, äro dessa skatter icke blott nu höga och alltför tunga för mången, utan de komma att under de närmaste åren blifva ännu tyngre för den jordbrukande klassen, hvilken drager den största bördan deraf, och under sådana förhållanden vore det icke för mycket, om något gjordes för att lätta denna tunga. Jag vill icke vidare nämna spanmålsprisen, men ehuru de äro så beskaffade, att de icke räcka till att betala arbetskostnaden och räntan på jordens kapitalvärde, måste dock jordbrukaren söka afsätta sin spanmål för att kunna betala skatterna. Men tro herrarne, att ens detta lyckas? Jag har hört t. o. m. stora jordegare från åtskilliga provinser beklaga sig öfver att de hafva spanmål liggande på sina magasin och omöjligen kunna blifva af med den, och jag är också landtbrukare och förhållandet är det samma med mig. Spanmålshandlarne hafva fyllt sina förråd med utländsk spanmål, och de vilja icke för något pris taga äfven den vackraste svenska spanmål. — Jag har så många gånger nämnt för herr finansministern om nödvändigheten af att få månatliga underrättelser om spanmålsprisen från de större produktions- och handelsorterna i landet, på det att allmänheten måtte få en riktig åsigt om denna viktiga fråga. Jag har så enskildt som offentlig i denna kammare uppmänt honom att gå i författning om anskaffande af sådana underrättelser, men han har icke brytt sig derom. Detta är dock en mycket viktig sak, och på andra håll, särskildt i Preussen, är anskaffandet af dylika underrättelser bragt i sådant system, att det skulle kunna tjena såsom modell för oss, — de preussiska månadsredogörelserna ligga i statistiska byrån för den, som vill taga del deraf. Jag hoppas, att hvarken Riksdagens tullskyddsvänner eller regeringen skall låta imponera på sig af det skrik, som här i landet hörts rörande tullarnes inflytande på spanmålsprisen från frihandelspartiet och särskildt från dess direktion, föreningen mot lifsmedelstullar, uti de cirkulär, denna förening låtit sprida vidt och bredt i landet. Jag har förut, såsom jag nämnt, senast den 2 mars 1892, vidlyftigt behandlat denna fråga och visat, att tullarne icke hafva något sådant inflytande på prisen, men att, om tullarne ökades till de belopp, som gälde före 1892, detta skulle vara till uppmuntran för landtmännen och göra det möjligt för dem att blifva af med sin spanmål.

Man har sagt, att det finnes ett stort parti vid denna riksdag, som vill till en blifvande riksdag bibehålla det nuvarande bedröfliga tillståndet, och att denna önskan grundar sig på öfverenskommelser, som äro gjorda såsom en kompromiss emellan olika partier rörande vissa frågor genomdrifvande. Jag har icke varit med om några sådana öfverenskommelser och känner ej till deras innebörd, men så mycket kan jag säga, att Riksdagen såsom sådan har ingenting lofvat, och om bakom Riksdagens rygg dylika öfverenskommelser blifvit träffade,

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannmål m. m.
(Forts.)*

har Riksdagen icke att dermed bekymra sig. Nöden bland jordbrukarne ligger bar för en hvar, som vill taga reda på förhållandena, och jag tror, att den äfven bland bergbruksidkarne är stor. Något måste göras och det snart, och landet skulle vara regeringen mycket tacksamt, om den ville ingripa och redan vid denna riksdag föreslå höjning af spannmålstullarne till hvad de voro före år 1892. Man säger, att detta är en ren bevillningsfråga och att regeringen icke har dermed att göra, men regeringen hade att göra dermed 1892, och den har samma både rätt och skyldighet att nu vidtaga någon åtgärd. Jag kan försäkra de herrar ledamöter af regeringen, som nu äro närvarande, att landet skulle tacka regeringen för ett sådant förslag.

Jag har icke något att tillägga och vill icke förlänga diskussionen. Jag vill endast nämna, att jag kommer att med min röst söka vinna framgång åt den reservation, herr af Burén fogat till bevillningsutskottets betänkande.

Herr Sjölin: Det finnes helt säkert få personer inom Riksdagen, som icke hafva reda på och lifligt behjerta de tryckande förhållanden, som för närvarande tyvärr för landtbrukarne råda i vårt land. Vore det icke så, att denna fråga måste ses från mer än en sida, och att man måste besinna hvad som föregått och hvad som står i sammanhang med lösningen deraf, så tror jag att vi skulle med stor majoritet bifalla den reservation, hvari ökning af spannmålstullarne förordats. Då jag emellertid hade äran att vara ledamot i denna kammare vid urtima riksdagen 1892, minnes jag åtskilligt af hvad då tilldrog sig, och jag behöfde väl icke för kammaren erinra derom. Det är känt, att det hufvudsakligen var majoriteten i denna kammare, som bidrog till lösningen af de stora frågor, som vid urtima riksdagen afgjordes. Helt naturligt är att åtskilligt stod i samband med dessa frågors lösning, främst anskaffandet af medel till bestridande af de ökade kostnader, som deraf blefve en följd, och litet hvar af oss torde påminna sig, att det i den kongl. propositionen till urtima Riksdagen föreslogs, att medel till de kostnader, som af försvarsfrågans lösning blefve en följd, i främsta rummet borde åstadkommas genom direkt skatt och förmögenhetsskatt. Jag för min del tror icke, att det vore riktigt att nu, så snart derefter, fatta ett beslut, som skulle stå i rak strid mot hvad som då uttalades från såväl regeringens som Riksdagens sida, och jag tror icke att det skulle vara välbetänkt handladt af det parti, som arbetade så nitiskt för främjandet af försvarsfrågans lösning, att nu rygga tillbaka från den uppfattning, som det då förklarade sig hysa. Det är visserligen sant, att vi redan i viss mån beträdt den antydda vägen, sökt skaffa medel från annat håll än genom tullar, men vi hafva ännu icke tagit steget fullt ut, vi hafva ännu icke beslutat arfsskatt och stämpelskatt, och innan detta blifvit gjordt, tror jag icke tiden vara inne att höja tullarne och på det sättet skaffa medel till de ifrågavarande utgifterna. Jag för min del vill hålla hvad som då lofvades, att medel till de ökade statsutgifterna borde tagas på det sätt, som då antyddes. En liknande uppfattning uttalades vid samma tillfälle af en utaf kammarens högst ärade ledamöter,

och det förvånar mig verkligen att nu från det hållet höra uttalas en annan mening. Detta hade jag icke väntat, och min uppfattning är, att, skulle Första Kammaren nu bidraga till ökade fullsatser å spanmål, kammaren skulle ådraga sig från motpartiet ganska skarpt och helt visst icke oberättigadt klander. Såsom herrarne minnas, talades det vid tiden för de stora frågornas lösning från motsidan mycket derom att, blott arméförslagen genomdrefves, de behöfliga medlen nog komme att tagas genom ökade indirekta skatter å outhärliga förnödenhetsvaror. — Om Första Kammaren nu skulle besluta ökning af spanmålstullarne, skulle man verkligen få besannadt detta, som då sades. — I den skrifvelse Riksdagen efter den urtima riksdagen aflät till Kongl. Maj:t uttalades ock, att den af mig förut antydda skatten, förmögenhetsskatt, i främsta rummet skulle anlitas för de nya behofvens fyllande.

Af hvad nu blifvit yttradt framgår, att jag anser, att ett beslut om tullförhöjning nu skulle vara ett löftesbrott och att jag därför icke kan vara med om ett sådant beslut. På grund häraf får jag yrka bifall till utskottets förslag med den motivering, som föreslagits af de nio reservanterna från Första Kammaren.

Herr Sandberg: Då Riksdagen år 1892 fattade det enligt min åsigt onödiga och skadliga beslutet att nedsätta tullen på spanmål och mjöl endast på grund af en *tillfällig* stegring af priset på dessa artiklar, en stegring, som föranleddes af en enda orsak, det ryska exportförbudet, och hvilken, då beslutet fattades, redan var stadd på återgång, då hette det, att "*politisk klokhet*" kräfde en sådan nedsättning. Nu, när prisen på spanmål och mjöl sjunkit ända derhän, att de äro absolut ruinerande för producenterne, och förslag blifvit väckt att höja tullen på dessa artiklar till dess förra belopp, nu heter det äfven, att "*politisk klokhet*" förbjuder en sådan åtgärd. Konsekvensen i ett dylikt förfarande är för mig åtminstone alldeles obegriplig. Det enda jag förstår är att "*politisk klokhet*" är nyttig till allting och torde kunna användas såsom skäl snart sagdt för hvilket ändamål som helst. Det synes mig dock föga sannolikt, att våra jordbrukare, hvilka under nuvarande förhållanden i tusental med snabba steg gå sin ekonomiska undergång till mötes, skola synnerligen högt uppskatta den art af politisk klokhet, hvilken hindrar oss, deras ombud och meningsfränder i Riksdagen, från att komma dem till hjälp i deras nöd. Vi, som kalla oss protektionister och uppgifva målet för våra sträfvanden vara att skydda våra näringar, vi borde väl betrakta såsom vår främsta pligt att skydda landets modernäring, jordbruket, och dess betryckta idkare. Detta anser jag vara vår första pligt, och den pligten tänker jag utöfva. Den invändningen, att, såsom den siste talaren yttrade, det skulle vara ett löftesbrott från Riksdagens sida att nu öka spanmålstullarne, kan jag icke förstå. Afsigten med förslaget om dessa tullars höjning till deras förra belopp är sannnerligen icke att skaffa statsverket större inkomster, utan meningen är att komma det betryckta jordbruket till hjälp. På grund häraf tager jag mig friheten yrka bifall till herr af Buréns reservation med det

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spanmål m. m.
(Forts.)*

Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spanmät m. m.
(Forts.)

tillägg, att de förhöjda tullsatserna skola tillämpas från den 1 instundande juli.

Herr Cavalli: Den, som liksom jag intager den ställning i frågan om skyddstullar, att en tullsats bör bestämmas med hufvudsakligen fästadt afseende vid varans värde i marknaden, måste medgifva, att med hänsyn till nu rådande konjunkturen de framställda yrkandena om förhöjning af spanmältullen ega sitt fulla berättigande. Men det är ingen hemlighet och behöfver således icke fördöljas, att då man vid Riksdagens början tog under öfvervägande, hvilken ställning som borde intagas gent emot de väckta motionerna om förändring i tullsatserna å spanmål, enades en betydande majoritet inom Riksdagen derom, att man skulle låta frågan vid denna Riksdag hvila. Med stöd af denna åsigt har ock bevillningsutskottet framlagt sitt förevarande förslag, ty det fans ingen af utskottets ledamöter som kunde tänka sig, att meningarne skulle ändra sig redan innan frågan blifvit af Riksdagen pröfvad.

Landet eger att af dem, som hedrats med plats i representantförsamlingen, fordra bland annat, att de med vaken blick och lifligt intresse följa näringarnes kraf och deras utveckling, samt att representanterne således, då berättigade anspråk på hjälp framträda, ock lemna dessa näringar det understöd och det skydd, hvaraf de kunna vara i behof. Tydligtvis gäller detta i främsta rummet om rikets förnämsta näring. Men det finnes ock en annan fordra på dessa representanter, hvilken eger icke mindre fog. Det kräfvades af landets representanter, att de fatta sina beslut med det lugn och den eftertanke, hvarförutan *intet* beslut varder lyckobringande. Kan man påstå, att det beslut, man i dag söker drifva fram om en förändring af tullsatserna å de ifrågavarande viktiga artiklarne, eger det angifna kriteriet på dess befogenhet? Må det tillåtas mig att, efter hvad som i denna fråga under innevarande riksdag passerat, härom uttala mina tvifvelsmål.

En hvar, som gjort sig möda att taga del af bevillningsutskottets föreliggande betänkande, känner min ställning till frågan, och den ställning jag intagit, den bibehåller jag. I följd häraf får jag hos herr talmannen anhålla om proposition å bifall till utskottets hemställan med användande af den utaf ledamöterna från Första Kammaren i deras reservation påyrkade motivering.

Herr Reuterswärd: Det bör icke förundra någon bland eder, mine herrar, om jag, som snart sagdt under hela min riksdagsmannatid egnat en synnerlig uppmärksamhet åt frågan om beredande af skydd åt svenskt arbete, svensk industri och icke minst åt vår modernäring, jordbruket, om jag vid ett tillfälle sådant som detta, då denna fråga åter kommit på tal, icke kan med tystnad låta kammaren afsluta sin debatt. Ehuru jag nu icke känner mig på långt när så, om jag får säga, hemmastadd inom kammaren, som för ej många år sedan, må det ändå förlåtas mig, om jag vill yttra några ord, icke för att upplysa kammaren, men för att upplysa alla dem inom landet, som möjligen fästa något afseende vid den ståndpunkt, jag vid Riksdagen in-

tager i denna fråga, derom att jag ännu står orubbligt kvar vid min gamla ståndpunkt.

Vi veta alla, att, såsom redan blifvit antydt, de exceptionella förhållanden, som, då ryske kejsaren förbjöd all utförsel af spanmål från Ryssland, uppkommo här i landet, der man oftast varit hänvisad att från Ryssland hemta en stor del af sin brödföda, framkallade en öfverdrifven spekulation och uppdrifvo spanmålsprisen till en höjd, som gjorde att jordbruket icke var i behof af något skydd. Tvärtom, det var långt ifrån glädjande för äfven den ifrigaste protektionist, att ett sådant förhållande inträdde. Emellertid var det förklarligt, att protektionisterna under ett sådant sakernas tillstånd icke kunde motsätta sig en önskan, som från regeringen utgick i form af en kongl. proposition derom, att spanmålstullarne måtte suspenderas, på det att landet måtte sättas i tillfälle att under suspensionstiden förse sig med spanmål, tillräckligt för tiden till dess man finge se årets blifvande skörd. Huru nu denna kongl. proposition blifvit, om jag så får säga, förvrängd genom det beslut, som fattades vid 1892 års riksdag, derom behöfver jag icke erinra herrarne. Men det gick med denna kongl. proposition på samma sätt som med alla försök, som blifvit gjorda att göra en förändring för att, som det heter, få tillfälle komma ur en kinkig belägenhet, utan att egentligen bry sig om, hvad följden kan blifva för framtiden; den blef också förvrängd, och så inträffade det feldrag, som begicks vid 1892 års riksdag. Jag deltog icke i beslutet, jag varnade deremot, detta ber jag få nämna. Olyckligtvis står vår representation i denna fråga, delad i tre hufvudgrupper. Den hittills mäktigaste i de gemensamma voteringarne har varit det protektionistiska partiet. Den andra gruppen har ställt sig på status quo — dock icke det, som jag skulle vilja kalla det egentliga, nemligen den tullssats å spanmål, som gälde före 1892; detta är mitt status quo. Den tredje gruppen är naturligtvis den, som i hvarje protektionist ser en fiende, den han vill så vidt möjligt krossa, ju förr desto hellre, och som vill hafva bort allt hvad spanmålstullar heter. När man då har att inom Riksdagen arbeta med sådana faktorer, torde herrarne finna svårigheten för en hvar, som vill taga någon liffigare del i förhandlingarne och söka åstadkomma någon enighet. Huru svårt, för att icke säga omöjligt, är det icke att komma till hvad man önskar och tror vara det rätta! Utan det skall vara något liggande mellan det rätta och det orätta; då är man i allmänhet nöjd, ty då tror man sig hafva tillfredsställt allas önskningar. Men det förhåller sig här som öfverallt annars, att mellan det rätta och det orätta finnes ingen medelväg, och hvilken medelväg man än försöker, så leder den icke till något godt mål.

Man må icke påstå såsom förr i verlden, när striden var som hetast mellan de båda partierna, tullvännerna och frihandlarne, att tullskyddssystemet är utdömdt, att det är till sina teorier falskt, till sin praktiska tillämpning onödigt och gagnar till intet. Mine herrar, huru förhåller det sig i våra mest civiliserade länder i detta ögonblick? Vi kunna väl icke säga, att icke i Frankrike, Tyskland och Italien finnas statsmän och statsekonomer med lika goda vyer som våra svenska mest framstående statsmän? Huru har man behandlat tullfrågan i

*Frågasatt
höjning af
tullen å
spanmål m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannmål m. m.
(Forts.)*

dessa länder? Har man kanske hört, att det varit tullarne, som der framkallat de fasaväckande scener, vi nyligen hört och bevittnat? Nej, mine herrar, så hetsigt folk än sydländingarna äro, har man likväl icke, när frågan om tullarne varit före i nämnda länder, hört eller sett några brottsliga anfall mot dem, som lagstiftat i en sådan riktning. Det borde stärka oss litet hvar i den tron, att detta förfärliga spöke, som man uppställt hvarje gång man endast talat om tullarne, i verkligheten väl ändå icke är så farligt som man föreställt sig, i synnerhet när det, såsom händelsen för närvarande är, gäller att hjälpa vår viktigaste näring, på hvilken alla våra öfriga näringar bero, och att hjälpa den ur betryck sådant, att sannolikt knappt någon af den nu lefvande generationen varit med derom. Det är icke nog med att priset på spannmål sjunkit, utan det har sjunkit under produktionspriset. Utan att här beräkna hvad en tunna spannmål kostar i produktion, måste det för hvar och en, som har något begrepp om hvad det vill säga att odla jord, vara klart huru mycket som måste läggas ned, innan man får skörd. Man måste med dryga arbetskostnader m. m. preparera jorden året förut. Huru skall det då vara tänkbart att landtbruket skall bära sig med så neddrifna spannmålspris som nu. Under det städerna sakna arbetsförtjenst för hundratals, ja, tusentals arbetare, finnes det, det försäkrar jag, landsorter, der man knappt kan få en enda arbetare. Det anses vara för tungt arbete att sköta jorden. Det är icke så treffligt att vara bunden vid en jordtorfva och gå der i arbete. Nej, då är det, tycker man, lugnare och treffligare att gå i en stad. Detta är en stor orsak dertill att, när det är brist på arbetare på en ort, det är öfverflöd deraf på en annan.

Om här vore fråga om att vårt parti skulle följa de af mig nyss nämnda ländernas exempel och uppdrifva spannmålsprisen genom höjda tullar, såsom de gjort, då skulle jag mycket väl fatta det motstånd, som nu göres, men här är icke fråga om något annat än att återföra hvad som fans mellan 1888 och 1892. Hvar och en, som vill vara rättvis, måste erkänna att deraf icke uppstod hvad som förespåddes, hvarken hungersnöd eller svält! Nej, mine herrar, våra arbetare hade det bättre dessa fyra år än de haft det, sedan 1892 års olyckliga beslut fattades. Detta borde bevisa åtminstone, att så låga tullar som 2 kronor 50 öre ingalunda inverka på priset på brödet. Om man bakar sitt bröd sjelf eller låter baka det, kan det göra något, men köper man det i bagarboden, så har åtminstone icke jag märkt, att brödet blifvit ett uns tyngre eller större efter 1892. Landet har således icke undergått någon svältkur i och för den högre tullen. En annan sak är med dem, hvilka icke hylla principen om tullskydd. Dessa kan jag förstå, men dem, som hylla principen och likväl icke önska ökadt tullskydd, dem förstår jag icke. Vi hafva ju redan nu ett litet tullskydd, fastän det är otillräckligt och knappt tjenar till något. I sammanhang härmed ber jag få påpeka, att det är omöjligt att våra svenska jordbrukare kunna vara härmed tillfredsställda. De kunna säga: "tag det också, men då skola vi också se till huru vi skola ordna våra vota, när frågor om andra viktiga angelägenheter för landets väl föreligga". Det är naturligtvis bristande omdöme hos mig att icke se det, men jag frågar:

föreligger det i detta ögonblick någon fråga af den oändliga betydelse för vårt land, att vi för den vilja uppoffra den viktigaste handteringen i vårt land? Hvad kan det vara för en fråga? Någon storpolitisk fråga ligger tydligtvis icke före, och kommer sannolikt icke före vid denna riksdag, så vida jag icke skall tala om mellanrikslagen, men denna är endast en ekonomisk fråga och icke en politisk. Jag känner således icke till någon storpolitisk fråga. Men kanske alla desse, som arbeta på att splittra denna kammare och regeringens vänner, splittra den fosterländska majoritet, på hvilken regeringen stödt sig, kanske de känna denna fråga. Mig hafva de icke gifvit ett enda klart skäl, hvarför vi icke skola just nu taga steget fullt ut, försätta jordbruket ur dessa exceptionella förhållanden och återgifva det samma ställning som förut. En enda fråga har här åberopats i detta afseende. Den näst föregående talaren nämnde nemligen svenska Riksdagens beslut år 1892, då den aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t, i hvilken Riksdagen anförde, att man skulle för de nya beskattningslagar, hvarom man önskade att regeringen skulle framlägga förslag, tillse i främsta rummet att en förmögenhetsskatt anlätades. Man borde taga, der det kunde tagas, och spara de minst bemedlade, så att dessa icke blefve ännu mera nedtryckte i fattigdom. Slutligen säges det, att man, *så vidt möjligt är* och att man *företrädesvis* skulle tillgripa de andra utvägarne. I olikhet med denne talare, hvilken varnade oss för att taga det förslag, som här af en motionär framstälts, därför att vi då skulle bedraga såväl regeringen som landet och säga: "få vi blott tullar, skola vi ingenting göra åt skattelagen", kan jag emellertid försäkra herrarne, att jag och många med mig skola med mycket större välvilja gå sådana önskningar till mötes om detta förslag gillas, än vi det göra, då regeringen kastar det mäktigaste partiet inom Riksdagen öfver bord. Mine herrar, hafven icke bekymmer för att, om dessa tullar gå igenom och vi åtaga oss allt hvad regeringen i skatteväg föreslagit, det till äfventyrs, när vi nästa år här träffas, skulle finnas något litet öfverskott i statskassan. Vi hafva så många viktiga statsändamål att fylla, att det vore en välsignad sak om det funnes ett sådant öfverskott. Men jag vill betona att, så sant Gud lever, är det icke min afsigt att bereda statsinkomster genom dessa tullar, utan att bereda skydd för vår viktigaste näring. Har saken derjemte det goda med sig att äfven bereda inkomst, så bör det icke vara misshagligt för någon af oss. Det blir ett dubbelt ändamål.

Nu tror man, att om blott frågan faller och utskottets förslag går igenom, så skall det gå som en dans med att drifva igenom skattelagen. Jag tviflar mycket derpå och det af det skälet, att unnar man icke vår industri att lefva och lefva någorlunda bekymmerslöst, så blir det i detta afseende än större svårigheter, ty den ena lägger sig mot en och den andra en annan skatteform. Det blir kanske svårare för regeringen att få lika säker majoritet som hittills. Jag är icke säker huru det kan gå, och jag har hört tvifvelsmål härom. Det blir nog en häftig strid om det också. Deremot är jag öfvertygad derom, att om landet får se att Riksdagen med intresse omfattar en fråga, som

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannmål m. m.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spanmål m. m.
(Forts.)*

ligger alla så ömt om hjertat — och denna fråga har på de senaste dagarne så tillspetsat sig, att den icke mer är densamma som för fjorton dagar sedan — och om regeringen härtill gifver majoriteten ett handtag, så skall majoriteten i denna kammare, likasom en mycket stor minoritet i Andra Kammaren, med beredvillighet göra uppoffringar för att gå den väg, Riksdagen i sin flere gånger omnämnda skrivelse utfäst sig att gå.

Jag vet nog, mine herrar, att vi i närvarande ögonblick spela ett högt spel, icke minst jag, och jag vet mycket väl hvad frågan gäller både för vårt parti och mig. Jag har blifvit både varnad och övertalad, omfamnad och ombedd, att jag skulle tåga i dag och hålla mig till status quo, men hellre, mine herrar, faller jag der jag står, trogen mina föresatser och löften, än jag går ur denna kammare som en stackare.

Här har under diskussionen yrkats bifall till herr af Buréns motion, med den ändring han senast föreslagit, det vill säga, bifall till det af tre motionärer framlagda förslaget. Denna fråga föreligger emellertid icke förr än vid mom. b), då det nu endast är mom. a) som föredragits och frågan alltså ännu är öppen. Jag vill emellertid, allra minst i dag, då jag känner mig så beklämd till sinnes, ej uppträda ännu en gång och ber därför få redan nu fästa uppmärksamheten på att, när mom. b) förekommer, jag skulle för min del ause klokt, att Riksdagen icke uttalade någon tidpunkt alls för beslutets trädande i tillämpning, ty enligt 60 § regeringsformen eger Kongl. Maj:t rätt att höja spanmålstullarne och bestämma dagen när höjningen skall träda i kraft. Det heter i 60 §: "Till bevilningar räknas tull- och accismedlen, postmedlen, chartæ-sigillatæafgiften, husbehofsbrännerimedlen samt hvad hvarje Riksdag dessutom särskildt såsom bevilning sig åtager. Ej må några allmänna afgifter, af hvad namn och beskaffenhet som helst, utan Riksdagens samtycke kunna förhöjas, tullen å inkommande och utgående spanmål allena undantagen." Således finna herrarne, att vi icke behöfva gifva Kongl. Maj:t någon fingervisning till grundlagen, blott vi i gemensam votering säga regeringen vår önskan. Ty jag är öfvvertygad derom, att för att undvika alla de olägenheter, som man vill afhjelpa genom att fatta beslut i den rigtning jag nämnt, hvarje välvillig regering och icke minst den nuvarande skall låta sig angeläget vara att så skyndsamt som möjligt sätta i verket de nya tullsatserna, på det icke några öfverdrifna spekulationer må ega rum. I andra länder se vi, att när så viktiga beslut fattas som tullförhöjningar, så beslutas de den ena timmen och telegraferas till embetsverk och myndigheter den andra timmen, att från och med morgondagen träda i kraft. På det sättet kan man undvika alla olägenheter, under det att det sätt, hvarpå vi i allmänhet gå till väga, är med olägenheter förenadt. Under förutsättning att tullförhöjningarne gå igenom och det lyckas hvad jag önskar, skall frågan gå till utskott, sedermera beslutas i Riksdagen och så ändtligen gå till Kongl. Maj:t. Det går månadstals, så vida icke Riksdagen genast beslutar, att beslutet skall träda i kraft den 1 juli. Men jag vet icke att man är tvungen att sätta ut någon dag, utan blott besluta tullförhöjningarna.

Kongl. Maj:t vet i sådant fall lika väl som vi, att det är majoritetens mening, att de skola träda i kraft så skyndsamt som möjligt.

Jag har här gjort några anteckningar i frågan och kunde hafva mycket att i denna viktiga fråga tillägga. Jag skall emellertid icke längre upptaga tiden. Jag nämnde, att vi spelade ett högt spel både inför landets representation och regeringen. Det beslut, vi i dag komma att fatta, om det också icke genom gemensam votering kan komma att gå i den riktning jag önskar, har dock, så vida det nu i denna kammar blir majoritet för den åsigt jag förfäktar, det goda med sig, att frågan kan få hvilas några veckor, under hvilken tid de allra flesta resa till sina hemorter. De kunna då få höra och öfvertyga sig om huru stämningen inom landet är. De intryck, de då få, kunna vara bestämmande för dem af herrarne, som vackla mellan åsigten om det är klokt att ställa sig på status quo och åsigten att man bör följa motionärernas förslag.

Jag yrkar bifall till herr af Buréns reservation med den af honom dag föreslagna ändring.

Hans excellens herr statsministern Boström: Jag har begärt ordet icke för att ingå i debatt om hvilka tullsatser som äro de lämpligaste, utan endast för att med få ord gifva till känna, att jag icke kan erkänna det berättigade i de attacker, som rigtats mot regeringen för dess tillvägagående i tullfrågan. Jag tillåter mig erinra om hvad för alla är bekant, att när under sommaren 1891 priset på spanmål högst väsentligt steg till följd af det exportförbud Ryssland beslutit, så föreslog regeringen vid 1892 års riksdag en temporär nedsättning af tullarne. Den ansåg nemligen, att detta exportförbud icke skulle blifva gällande någon längre tid, och den antog att prisen derefter skulle åter falla. Riksdagen godkände icke detta regeringens förslag, utan beslöt en permanent nedsättning, som sedan dess varit gällande. Man har då, synes mig, icke fog att säga, att det mellan representationen och regeringen varit någon meningskiljaktighet i denna del.

Men deremot har under tiden en annan sak varit före. Jag syftar på urtima Riksdagen och de beslut, som då fattades. När regering och Riksdag då antogo ett nytt härordningsförslag, som lade bördor, der de icke förut legat, och lättade der de förut hvilat, uttalade jag till statsrådsprotokollet den 23 september 1892, under instämmande af statsrådets samtliga öfrige ledamöter, att jag antog det de ökade skatter, som deraf kunde föranledas, skulle uttagas icke genom konsumtionsskatter utan genom direkta och förmögenhetsskatter. Det har antydts och det är sant, att regeringen icke gerna ser de förslag till tullarnes höjande, som nu föreligga, och skälet dertill är att, då den vid nyss angifna tillfälle uttalat sin åsigt, hvilken sedermera upprepats och af Riksdagen godkänts, så anser den ock, att detta beslut bör lösas in. De ord, som då uttalades, böra infrias. Herr Reuterswärd har sagt, att han icke visste, hvad för en stor fråga, som föreläge hindrande. Jag upprepar det: det finnes en stor fråga, som gör det; det är det löfte, som regeringen och Riksdagen uttalat, hvilket regeringen

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannmål m. m.
(Forts.)*

för sin del önskar se inlöst och som den hoppas Riksdagen skall inlösa.

Herr Sandberg: Då det förslag, om hvilket jag nyss framställde yrkande, att förhöjningen af tullen på spannmål och mjöl skulle tillämpas från och med den 1 juli 1894, endast förekommer i punkten b), ber jag att för närvarande få återtaga denna del af mitt yrkande.

Herr Casparsson: Om denna fråga varit blott en tullpolitisk fråga, så skulle jag icke för min del haft svårt att afgifva svar derpå. De skäl, som varit bestämmande för de år 1888 fastställda tullsatserna, förefinnas fortfarande, den europeiska och den utom-europeiska konkurrensen är lika tryckande nu som då, och dertill kommer, att vår kreatursexport genom missgynsamma förhållanden blifvit så godt som afbruten. Men denna fråga är enligt min åsigt icke blott en tullpolitisk fråga, den har en än större räckvidd. Genom de vid 1892 års urtima riksdag fattade besluten hafva ökade förpligtelser och ökade bördor pålagts svenska folket; ökade förpligtelser för landets ungdom och stridbara befolkning, ökade bördor för den öfriga befolkningen. Huru dessa skattebördor skola utgå, derom har Riksdagen uttalat sig i sin skrifvelse n:o 7 vid nämnda riksdag år 1892, der det heter att Riksdagen ansett önskvärdt, att åtminstone till en början de af försvarsfrågans lösning orsakade utgifterna för försvaret icke täckas genom nya skatter på allmänna förbrukningsartiklar. Allt efter som för tillgodoseende af nu ifrågasatt statsbehof nya skatter behöfva upptagas, lära väl konsumtionsskatter i en eller annan form icke kunna undvikas, men Riksdagen anser dock, att direkta och förmögenhetsskatter för detta ändamål, i den mån sådant lämpligen ske kan, jemväl böra anlitas. Till den del, nya konsumtionsskatter kunna anses böra ifrågakomma, vill Riksdagen emellertid framhålla angelägenheten deraf, att dessa skatter i möjligaste mån så anordnas, att de icke träffa sådana förbrukningsartiklar, hvilka måste anses såsom nödvändighetsvaror.

Och "i möjligaste mån" anser jag Riksdagen böra respektera sina egna uttalanden. Men om det skulle visa sig, att de stora kulturländerna, som arbeta under ofantligt mycket gynsamare förhållanden än vi, fortfarande bibehålla höjda spannmålstullar, om det skulle visa sig, att den för landets lugna utveckling betydelsefullaste samhällsklassen skulle mer och mer utarmas, och om det skulle visa sig, att landsbygdens arbetarebefolkning tvingades att begifva sig in till städerna och sålunda der öka det arbetslösa proletariatet, då tror jag att "möjlighetens" gräns är uppnådd. Då inträder *nödvärnsrätten*, och inför den rätten tror jag att en upplyst regering och Riksdag måhända lättare skola enas om att finna botemedlet än för sex år sedan, ty äfven på det ekonomiska området gäller den gamla satsen, att man skall söka bot der man tagit sot. Att under nuvarande förhållanden söka botemedlet i höjda tullar, tror jag icke mycket gagna, ty med de exceptionellt låga spannmålsprisen, som nu gälla, med redan öppnad sjöfart och med tre och en half månaders tid för import, tror jag att genom

ett beslut att höja tullarne, som skulle träda i verket den 1 juli, importen skulle blifva så öfverväldigande, att möjligheten att afsätta inhemsk spannmål blefve än mindre än den för närvarande är.

Jag kan därför för min del icke annat än biträda det slut, hvar till bevillningsutskottet kommit och yrkar alltså bifall till utskottets hemställan med den af herr Cavalli föreslagna motivering.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
spannmål m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på nu förevarande moment yrkats: 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af herr *Cavalli*, att denna hemställan skulle bifallas med den motivering, som innehölles i den af honom med flere vid 1 punkten af betänkandet afgifna reservation; samt 3:o) af herr *af Burén*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla de i ämnet väckta motionerna, herrar Jönssons och Jakobsons, så vidt den afsåge tullbevillningen för tiden från och med nästkommande års ingång.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af det utaf herr Cavalli framställda förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits bifall till herr af Buréns yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i mom. a) af punkten 1 i sitt betänkande n:o 3, med den motivering, som innehålles i den af herr Cavalli med flere vid denna punkt afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter kammaren, i enlighet med herr af Buréns yrkande, att afslå utskottets hemställan och bifalla de i ämnet väckta motionerna, herrar Jönssons och Jakobsons, så vidt den afser tullbevillningen för tiden från och med nästkommande års ingång.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—84;

Nej—44.

Mom. b)–d).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

2 punkten.

*Ifrågasatt
höjning af
tullen å
sulläder m. m.*

Mom. a).

Herr Söderberg: Att denna fråga åter kommit fram beror derpå, att det är förenadt med rättvisa och billighet, att garfveriindustrien får åtnjuta samma skydd som andra näringar. Garfveriindustrien har ofantligt stor betydelse för hela landet och icke minst för jordbruket. Alla råmaterialier, såsom hudar efter boskaps kreatur, bark, kalk o. s. v. har jordbrukaren förut åtminstone fått afyttra till garfverierna, men numera, sedan denna oerhörda importen af utländskt läder kommit till stånd, hafva dessa garfverier småningsom gått tillbaka. På landet hafva de totalt försvunnit, och i stället har det uppstått s. k. läderhandlare, som handla med utländskt färdigarbetadt läder och färdigarbetade skodon. Om man nu tänker sig — och det med rätta — att vi här inom landet skulle kunna tillverka allt det läder och alla de skodon, som behövas, och vi tänka på den stora förlusten på arbetsförtjänst och den stora förlusten på prisfall af råmaterialier, kan man göra sig en föreställning, om att endast på denna industri förlorar landet årligen millioner. När man ser på dessa stora butiker, som äro fullpackade af utländskt läder och utländska skodon, kan man äfven förstå, hvarför så många garfvaregesäller och skoarbetare äro hänvisade att stryka omkring på landsvägarne i brist på arbete. Detta tycker jag, att vi litet hvar borde taga i betraktande och göra hvad som göras kan. Här vore ännu rätt mycket att vidare tala om, men jag skall låta vara med hvad jag yttrat och yrka bifall till min motion.

Herr Almström: Jag skall bedja att få instämma med den siste talaren i hans yrkande om bifall till de i hans motion föreslagna tullsatserna å läder och skodon, hvilka äro desamma, som af Kongl. Maj:t i enlighet med tullkomiténs förslag framlades vid 1892 års riksdag.

Herr Cavalli: Äfven jag har i likhet med den siste ärade talaren röstat för ifrågavarande tullsatser. Som herrarne emellertid behagade erinra sig, utföll den gemensamma voteringen så, att Riksdagen med 219 nej mot 140 ja afslog framställningen.

Under sådana förhållanden tror jag icke någon utsigt till framgång för motionen förfinnas och yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af förhandlingarna, att beträffande nu föredragna moment yrkats, dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och bifalla den i ämnet väckta motionen.

Härefter gjorde herr vice talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Söderberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

*Ifrågasatt
hijning af
tullen å
sulläder m. m
(Forts.)*

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i mom. a) af 2 punkten i sitt betänkande n:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles den i ämnet väckta motionen.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—60;

Nej—45.

Mom. b.)

*Tull å koppar-
plåt m. m.*

Friherre Barnekow: Det kunde ju kanske anses obehöfligt att, då jag icke numera är ledamot af bevillningsutskottet, jag yttrar mig i en fråga sådan som denna, i synnerhet då den föregående frågan fått den utgång, som den fått; men jag har af moraliska skäl ansett mig böra yttra några ord.

Då jag nemligen 1892 satt som ordförande i bevillningsutskottet, var det, som den stora tullstriden försiggick, och då fans det flera hundra olika punkter att votera om. Om herrarne vilja göra sig besvär att taga reda på, huru denna fråga stälde sig inom utskottet, skola herrarne finna, att utskottets beslut var att afslå tullen, men deremot reserverade sig alla Första Kammarens tio ledamöter. När denna fråga förekom i kammaren, förekom, oakadt alla tio ledamöternas reservation, ingen diskussion, utan klubban föll utan att någon yttrat ett ord. Detta kan icke grunda sig på annat än ett misstag, ett förbiseende. Till följd af de många olika punkterna försummade reservanterna att yttra sig i frågan. Hvad var naturligare, än att man, då frågan följande år återkom, helt enkelt begärde att få förhållandet rättadt. Men då blåste en annan vind. Man ville icke rubba de bestående förhållandena, sades det. Jag kan ju förstå, att frihandlarne stälde sig på den ståndpunkten, men icke att protektionisterna, som visste hvad grund och orsak saken hade, skulle i det afseendet splittra sig. Märkvärdigt och förvånande var det, att inom utskottet, der vi voro 10 protektionister och 10 frihandlare, kom den förseglade sedeln dock icke till användning, emedan det var en af frihandlarne, som gick med oss. Jag skall läsa upp hvad *den ädle mannen* sade. Han är en af Andra Kammarens allra ifrigaste frihandlare, och han

Tull å koppar-
plåt m. m.
(Forts.)

heter J. H. G. Fredholm. Han yttrade i Andra Kammaren: "då det sålunda nu gäller att i tullpolitiskt hänseende likställa en näring med öfriga näringar, kan jag icke heller inse, att man bör till den grad hålla på sina frihandelsprinciper, att man icke vill göra någon eftergift alls, äfven då, när en sådan kan påvisas vara rättvis och billig. Att drifva principfastheten till en sådan grad synes mig liktydigt med att vara doktrinär". Af hvad jag här yttrat framgår, att utgången var beroende på ett misstag, och jag är fullkomligt öfvertygad, att om frågan kommit under diskussion, hade tullen gått igenom.

För närvarande tror jag mig icke kunna obetingadt instämma i något af de yrkanden, som framstälts, men jag står närmast till det af herr Berg framställda yrkandet. Han yrkar nemligen bifall till den föreslagna tullen med undantag för yellowplåten, som han anser böra vara tullfri. Och jag tror, att detta kan hafva skäl för sig, emedan denna plåt i allmänhet användes vid beklädnad af fartyg, och att det för sjöfartens skull kunde vara skäl att göra ett undantag. Jag tilllåter mig därför att framställa ett yrkande så lydande: att Riksdagen med anledning af herr Nylanders ifrågavarande motion ville besluta:

a) att å "koppar och deraf med zink, tenn eller annan oädel metall framställda legeringar, såsom messing, brons, nysilfver, britanniametall m. fl.", yellowmetall dock undantagen, "arbetad: plåt och andra ämnen för vidare bearbetning" måtte sättas en tull af 5 öre per kilogram;

b) att för plåt af yellowmetall äfvensom för andra för vidare bearbetning afsedda ämnen af samma metall gällande tullfrihet måtte bibehållas; samt

c) att å "koppar och deraf med zink eller annan oädel metall framställda legeringar, såsom messing, brons, nysilfver, britanniametall m. fl., arbetad: rör och rördelar" måtte sättas en tull af 10 öre per kilogram.

Jag yrkar bifall härtill och hoppas, att många måtte hafva lika godt hjerta som herr Fredholm i Andra Kammaren.

Herr Berg, Lars: Jag skall endast bedja att få yrka bifall till den af mig afgifna reservationen med den förändring, som den siste ärade talaren föreslagit. Skälen till min reservation äro af honom delvis berörda, nemligen att denna plåt af yellowmetall är oundgängligen nödvändig för varfsarbeten af många slag, för fartygs förhårdning samt deras reparation och ombyggnad, och ett åsättande af tull på densamma skulle tvinga fartygen öfver till utländska varf samt förminska rörelsen och arbetstillfällena vid de inhemska. Visserligen åtnjutes nu tullrestitution å dylik plåt, som användes å fartyg öfver 40 tons dräktighet, men uttagandet af restitutionen medför alltid en del besvär och förlagskostnader, och alla mindre fartyg äro icke berättigade till restitution. Detta är den egentliga grunden till min reservation. Hvarför jag nu också yrkar bifall till det af den siste talaren föreslagna tillägget kommer sig deraf, att jag efter reservationens afgifvande erhållit upplysning derom, att ifrågavarande plåt inkommer äfven i en något bearbetad form, vikt, klippt eller på annat

sätt, samt att yellowmetall också införes under annan form än plåt såsom ämnen för vidare bearbetning. Dessa slag böra därför äfven omfattas af reservationen, och för att göra detta tydligt och klart, torde det bäst ske under den form och med de ordalag, som den siste talaren uppläste. Derigenom komma äfven så viktiga ämnen, som bultar och spik af nämnda metall äro för industrien, att åtnjuta tullfrihet.

*Tull å koppar-
plåt m. m.
(Forts.)*

Det är på denna grund jag får göra samma yrkande som den siste talaren.

Herr Almström: I likhet med de två föregående talarne ber jag att få yrka bifall till den af herr Berg afgifna reservationen med sådan förändring i ordalydelsen, som friherre Barnekow föreslagit. Såsom ett ytterligare motiv får jag påpeka det egendomliga deri, att plåt och rör af koppar äro tullfria, medan motsvarande, mindre dyrbara artiklar af jern och stål äro belagda med tull, ett förhållande, hvilket, såsom friherre Barnekow upplyste, uppkommit genom ett misstag. Sedan detta blifvit utredt, och då orättvisan häraf torde vara allmänt erkänd, får jag tillstyrka bifall till hvad friherre Barnekow föreslagit.

Herr Reuterswärd: Tillräckligt mycket har redan i frågan blifvit sagdt för att sätta kammaren i tillfälle att se, huru misstaget uppkommit, och jag förmodar, att man icke kompromissar till den grad, att man kompromissar om rättvisan. Beslutet i frågan uppkom genom förbiseende från deras sida, som voro reservanter, och när det således under den långa debatten yrkades bifall till utskottets förslag, visste man icke annat, än att det var bifall till just det, som reservanterna åsyftat. Det är således icke fråga om annat än att här rätta ett misstag samt återföra till rättvisa en sak, som kommit på sned, och det förmodar jag denna kammare gerna är med om, medkammaren obetaget att besluta såsom den finner för godt. Den gemensamma voteringen kommer sedermera att afgöra frågan. Jag anhåller således om bifall till friherre Barnekows förslag. Visserligen vill jag erinra, att hvad nämnda yellowmetall angår, har dess tullfrihet eller tullpliktighet icke så stort inflytande, ty fartyg öfver 40 tons ega alltid rättighet till restitution å tullen. Det är visserligen litet besvärligt, men det förmodar jag man gerna underkastar sig. Mindre fartyg tror jag mycket sällan, om ens någonsin, beklädas med plåt af ifrågavarande metall. Men, såsom sagdt, för att icke skilja meningarna åt, yrkar jag bifall till friherre Barnekows förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande moment endast yrkats, af friherre *Barnekow*, att Riksdagen, med anledning af herr Nylanders ifrågavarande motion, ville besluta:

a) att å "*koppar* och deraf med zink, tenn eller annan oädel metall framställda legeringar, såsom messing, brons, nysilfver, britanniametall m. fl.", yellowmetall dock undantagen: "*arbetad: plåt och andra ämnen för vidare bearbetning*" måtte sättas en tull af 5 öre per kg.;

b) att för *plåt af yellowmetall* äfvensom för *andra för vidare bearbetning afsedda ämnen af samma metall* gällande tullfrihet måtte bibehållas; samt

c) att å "*koppar* och deraf med zink, tenn eller annan oädel metall framställda legeringar, såsom messing, brons nysilfver, britanniametall m. fl.: *arbetad: rör och rördelar*" måtte sättas en tull af 10 öre per kg.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till hvad utskottet i momentet hemställt och vidare på godkännande af friherre Barnekows yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 e. m.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 2 och 3 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 14, i anledning af motion om tillägg till 1 kap. 6 § giftermålsbalken,

n:o 15, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 71 § konkurslagen,

n:o 16, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till lag i syfte att gift person ej må utan andre makens samtycke ingå borgen,

n:o 17, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 2 § jordabalken, samt

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i gällande stadganden om tillsättning af organist- och klockarebefattningar,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

*Ifrågasatt
upphäfvande
af den s. k.
mellanriks-
lagen.*

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 3 och 6 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 4, i anledning af väckt motion om upphäfvande af förordningen angående Sveriges och Norges ömsesidiga handels- och sjöfartsförhållanden den 30 maj 1890.

Herr af Burén: Jag anhåller endast att få yrka bifall till min motion.

Herr Wærn: Jag vill tillkännagifva, att jag, med hänsyn till så väl tidpunkten för motionens framkomst som äfven den föreslagna skrifvelsens innehåll, icke för min del vill i beslut derom deltaga.

Herr Cavalli: Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande betänkande yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr af *Burén*, att kammaren skulle bifalla hans vid betänkandet afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr af *Burén* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande n:o 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr af *Burén*s vid betänkandet afgifna reservation.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—71;

Nej—35.

Härefter erhöi herr Forssell på begäran ordet och yttrade: Jag anhåller att få antecknadt, att jag icke med min röst bidragit till detta beslut, emedan jag icke funnit de anförda omständigheterna föranleda någon skrifvelse till Kongl. Maj:t.

Föredrogs å nyo lagutskottets den 3 och 6 i denna månad bordlagda utlåtande, n:o 19, i anledning af väckt motion angående kyrkivårdars tillsättande för viss tid.

Om kyrkivårdars tillsättande för viss tid.

Herr Pettersson, Carl: Såsom af betänkandet synes, har jag afgifvit reservation mot detta lagutskottets förslag och jag skall nu bedja få nämna skälen dertill.

Det är alldeles riktigt, såsom af mer än en talare yttrades vid förra riksdagen, då frågan äfven förekom, att bland de allmogemän, som inom församlingarna hafva något offentligt uppdrag, intaga kyrkivårdarne en mycket framstående och betydelsefull ställning, och att man till innehafvare af detta embete förnämligast väljer de mest representativa, dugliga och ansedda i församlingen och tillika sådana, som

Om kyrkovärdars tillsättande för viss tid.
(Forts.)

man vet innehafva någon förmögenhet och derigenom erbjuda äfven någon materiel säkerhet för kyrkokassan, som de till en del förvalta. Detta förhållande är allmänt känt och erkänt, hvarför äfven ett förslag, sådant som det förevarande, i föl på då anförda skäl förkastades. Emellertid har jag icke kunnat underlåta att tänka på de anmärkingar, som då dels af motionären och dels äfven från andra håll framställdes, gående ut på att en minskning af tiden, hvarunder kyrkovärdarne innehafva sina befattningar, lämpligen borde ske. Kyrkolagen har icke bestämt stadgat, huru eller för huru lång tid de skola väljas. Nu har det blifvit brukligt, att de på en del ställen inom landet väljas för fyra år; men jag betviflar, om detta är i enlighet med lagens mening. fastän omständigheter kunna inträffa, som göra det önskligt, att innehafvare af dessa befattningar icke alltid valdes på listtid. För mig framstår såsom bästa lösningen af frågan, om man kunde förena dessa båda meningar, så att man länge kunde bibehålla kyrkovärdarne, men tillika, i fall det visade sig, att man gjort ett dåligt val, icke nödgas bibehålla dem under hela deras listtid. Derför går mitt förslag ut derpå, att kyrkovärdar skola tillsättas på åtta år med rätt att afgå efter fyra. Derigenom skulle pastorerna längre tid kunna behålla dugliga och pålitliga kyrkovärdar, som onekligen utgöra för dem ett godt stöd i församlingen, och på samma gång skulle, i fall ett misstag vid val af kyrkovärd blifvit begånget, följderna deraf kunna undvikas. Då detta var min mening med den afgifna reservationen, skulle jag följaktligen nu kanske böra återremiss af ärendet till lagutskottet, men detta tjenar enligt min tanke egentligen icke något till. Frågan måste antingen nu bifallas eller också falla. Det beror på Första Kammarens beslut. I Andra Kammaren torde den vara afgjord eller nu hålla på att afgöras i enlighet med motionärens förslag. På dessa grunder, och då utsigt icke förefinnes att få min mening igenom, måste jag yrka afslag på lagutskottets förslag.

Herr Billing: Herrarne torde kanske anse denna fråga vara af så ringa vikt, att det icke är skäl att fästa uppmärksamheten vid densamma. Jag tror dock, att den har en något större vikt än den fråga, som behandlades här sistlidne lördag, jag menar frågan om vice ordförandeskapet i landsting. Jag ber att först få fästa uppmärksamheten derpå, att reservanten i lagutskottet, herr J. Andersson, i sin reservation uttalat ett påstående, som, enligt min tanke, är alldeles origtigt, men det synes mig äfven, som om en liknande uppfattning legat till grund för deras önskan, som vilja bifalla den motion, som här föreligger.

Herr Andersson påstår, att kyrkorådet skulle kunna tvingas att hafva till kassaförvaltare en person, till hvilken det icke hade förtroende, och att därför kyrkovärdsinstitutionen helt och hållet skulle afskaffas. Nu förhåller det sig icke så, att kyrkovärd nödvändigt skall vara förvaltare af kyrkokassan, utan det förhåller sig så, att kyrkorådet har rättighet att till sin kassaförvaltare utse hvilken ledamot af kyrkorådet som helst. Kyrkorådet är icke ens bundet vid sig sjelft, vid sina egna ledamöter. Det står kyrkorådet fritt att utse till kassaförvaltare hvilken af kommunens medlemmar som helst, till hvilken kyrko-

rådet har förtroende. Alltså kan ifrån den utgångspunkt, att kyrkovård har att förvalta en kassa, icke något som helst skäl anföras för den föreliggande motionen.

Vidare anföres såsom stöd för motionen den grundsats, att då öfriga ledamöter i kyrkorådet och andra kommunala styrelser omväljas, borde beträffande kyrkovårdarne ej ett undantagsfall ega rum. Emot detta ber jag få säga, att det är väl icke så alldeles gifvet att det vore något helsosamt, om allting i kommunens lif skulle ordnas på samma sätt. Man kan väl emot den nyss anförda satsen uppställa den satsen, att om i ett kollegium de flesta medlemmarne äro rörliga och skola omväljas, så skadar det icke att det finnes ett par ledamöter, som icke omväljas. Fast hellre är det en fördel, om ett kollegium har ett par fasta, ständiga ledamöter vid sidan af dem, som omväljas.

Så anföres också såsom skäl för motionen, att man på ett och annat ställe haft olägenhet af att kyrkovårdarne icke omväljas, utan innehafva sina befattningar för alltid. Jag vill naturligtvis icke bestrida, att så verkligt varit förhållandet på ett och annat ställe. Jag vill icke heller bestrida, att det händt, som motionären säger, att man till och med fått till kyrkovårdar sådana, som tillhöra annat trossamfund. Här är nog ingen i kammaren som tror, att jag har någon särskild förkärlek för baptistiska eller metodistiska kyrkovårdar. Men å andra sidan får man väl medgifva, att, om olägenheter af den nuvarande ordningen också visat sig på ett och annat eller några få ställen, men man inom det ojemförligt större antalet församlingar haft fördelar af att hafva ständiga kyrkovårdar, man väl icke har skäl att ändra den allmänna ordningen, som är god, för några få undantagsfalls skull. Nu kan jag tänka mig, att herrarne säga: hvem har räknat efter, om de ställen äro flera, der man haft olägenhet af den nuvarande ordningen, än de der man haft fördel af densamma? Ja, icke har jag räknat dem, men i denna enda punkt anser jag mig hafva mer erfarenhet än någon annan i denna kammare. Det är bestämdt icke någon, som, i likhet med mig, gjort bekantskap med ett par-tre-hundra kyrkovårdar. Och jag kan aflägga det bestämda vittnesbörd, att om det på några få ställen varit olägenheter af att hafva ständiga kyrkovårdar, så har man på de andra ställena haft fördelar af den nuvarande ordningen. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att kyrkovårdarnes uppgift numera visst icke hufvudsakligen består i att förvalta kyrkokassan — de förvalta den ofta icke. — Men dessa gamla, ständige kyrkovårdar äro i de allra flesta församlingar personer, som, just derigenom att de ständigt behålla denna sin befattning, få intresse för kyrkans angelägenheter och därför stå församlingens presterskap bäst bi i dess verksamhet. Jag har hållit visitationer i snart hundra församlingar och jag har lijt känna dessa kyrkovårdar som de der, då det är fråga om att få reda på de religiösa och sedliga förhållandena inom församlingen, bäst kunna lemna ordentliga upplysningar och råd. Just därför att de varit i kyrkorådet kanske i 20 eller flera år, hafva de både insigt och intresse för sagda angelägenheter. När så är, synes det mig, som om här icke fråga vore om en reform till det bättre, utan snarare om en förändring, hvilken skulle medföra mera skada än

Om kyrkovårdars tillsättande för viss tid.

(Forts.)

Om kyrkovårdars tillsättande för viss tid.
(Forts.)

gagn. Naturligtvis faller det mig icke in att drifva upp denna fråga till en stor fråga, ty det är den icke. Men min lifliga öfvertygelse är, att den föreslagna förändringen i sin mån skulle medföra skada för det religiösa och sedliga lifvet i församlingarna, äfven om den på ett och annat enstaka ställe skulle medföra något gagn.

Under sådana förhållanden anhåller jag att få yrka afslag på utskottets förslag.

Friherre Barnekow: I likhet med den föregående talaren tror jag, att denna fråga icke är så betydlig, den är tvärtom ganska obetydlig. Den går dock i en riktning, som mer och mer tyckes göra sig gällande, att man nemligen icke vill tillsätta förtroendepersoner på lifstid utan på kortare tid. Den förste talaren nämde, att han hade träffat personer, som varit kyrkovårdar i 20 år och åberopade detta som exempel på, att det vore nödvändigt att bibehålla dem på lifstid. Jag har nu varit ledamot i kommunalnämnden i 25 år, och min erfarenhet är, att hafva kyrkovårdarne kommunens förtroende, så stå de nog kvar i alla fall. Den siste talaren nämnde, att han icke vore någon vän af baptister och metodister. Det har jag icke heller ansett, att han är. Men det kan hända, att man kan få in baptister och metodister i kyrkorådet, ty så vidt jag vet står det icke föreskrifvet, till hvilken religion kyrkovårdarne skola bekänna sig. Om en kyrkovård öfvergår till baptismen, tror jag icke, att han på den grund kan uteslutas från kyrkovårdskapet, utan om han är vald på lifstid, kvarstår han.

Vidare sade den föregående talaren, att det vore nyttigt och gagnande, om i ett kollegium icke alla ledamöterna voro ställda på omval, utan att åtminstone ett par skulle vara fasta och ständigt sitta kvar. Ja, det kan nog vara riktigt, men det beror i alla fall på huru de, som sitta kvar, äro beskaffade. Jag har förut tagit mig friheten yttra, att jag, för min del, anser det bästa styrelsesättet vara det despotiska, men då det är så ovisst, om man kan få någon duglig despot, så duger icke heller detta system. För öfrigt råder i denna fråga för närvarande ovisshet om, huru man skall välja dessa kyrkovårdar. Det finnes mången, som anser, att, då i författningen säges, att kyrkorådet skall omväljas hvar 4:e år, skola också kyrkovårdarne omväljas hvar 4:e år. Jag tror, att detta sätt att gå tillväga, att omvälja personer till dessa befattningar, är — jag ber om ursäkt om jag begagnar ett ord, som stöter herrarne för hufvudet — en tidsenlig reform, och därför att det är en tidsenlig reform tror jag, att man icke bör hålla emot den, så mycket mera, som den icke medför någon skada, utan enligt min tanke kommer att vara till gagn.

På grund af hvad jag här anfört, skall jag be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hasselrot: Jag har visserligen icke inom lagutskottet deltagit i behandlingen af detta ärende, men då jag har samma åsigt som utskottet, skall jag be att få säga några ord till försvar för dettas betänkande.

Lagutskottet utgår från den grundsats, att det torde vara i all-

mänhet riktigt, att kommunens förtroendemän väljas på någon viss bestämd tid och icke för alltid. Det ligger i kommunens intresse att, om ett val visat sig utfalla mindre väl, kunna få en annan person i den först valdes ställe. Detta hindrar naturligtvis icke, såsom den näst föregående talaren yttrade, att man kan omvälja dem man önskar hafva kvar.

Jag har visserligen för min del motsatt mig en förändring i den nu föreslagna riktningen beträffande nämndemäns omval på viss tid och äfven beträffande omval af ledamöterna i egodelningsrätten, och hållit på att dessa borde väljas för lifstid, men sådant har skett af det särskilda skäl, att dessa personer äro domare och att denna egenskap gjorde ett sådant omval af flere skäl olämpligt. Om jag från herr Billing hört något skäl, som motsvarat detta, för att kyrkovärdarne skulle väljas på lifstid, skulle jag böjt mig derför.

Han har emellertid erkänt, att nuvarande förhållanden i enstaka fall eller en och annan gång medfört olägenhet, men han har såsom motsats till detta uppgifvit, att den personliga erfarenhet, han har, och hvilken erfarenhet jag erkänner måste vara mycket stor, visat, att det nuvarande förhållandet dock i de flesta fall måste anses vara fördelaktigt. Han nämde dock icke, på hvad grund han stöder denna sin uppfattning.

Han talade visserligen om, att han träffat kyrkovärdar, som i öfver 20 år varit i kyrkans tjänst och som haft stort intresse för och noggrann reda på de kyrkliga förhållandena. Men äfven om man antager föreliggande förslag, synes det mig, likasom den siste talaren, att då ingenting hindrar, att de väljas om, ett dylikt förhållande kan fortfara, helst man kan antaga såsom mer än sannolikt, att om en person, som är vald till kyrkovärd, visar intresse för kyrkan och dess förhållanden, han också blir af kommunen omvald.

Jag tror sålunda, att det är svårt att påvisa, att de nuvarande förhållandena medföra något positivt gagn. Att de i enstaka fall försakat olägenhet är erkänt.

Jag tillåter mig alltså yrka bifall till utskottets förslag.

Herr von Stapelmohr: De skyldigheter, som enligt kyrkolagen ålegat kyrkovärdarne, hafva genom kyrkostämmoförordningen hufvudsakligen blifvit öfverflyttade på kyrkorådet, i hvilket kyrkovärdarne ingå såsom sjelfskrifna ledamöter. Kyrkorådet har, såsom bekant är, till uppgift bland annat att vårda kyrkans angelägenheter, uppbära de medel, som för kyrkans räkning utdebiterats, verkställa utbetalningar o. s. v. Dermed är äfven förenad en skyldighet för medlemmarne att gemensamt ansvara för de medel, som kyrkorådet har under sin förvaltning. Denna ansvarighet kan mågen gång kännas ganska tryckande, derest icke samarbetet inom kyrkorådet har till grundval aktning och tillit medlemmarne emellan. Jag vill icke bestrida att, såsom en ärad talare antydde, församlingarna låta sig angeläget vara att till kyrkovärdar välja personer, som visa duglighet, skicklighet och nit för kyrkans bästa och derjemte åtnjuta allmänt förtroende inom orten. Men bristen af tydliga bestämmelser om den tid, under hvilken kyrkovärd skall

Om kyrkovärdars tillsättande för viss tid.
(Forts.)

Om kyrkovårdars tillsättningsätt för viss tid.
(Forts.)

tjenstgöra, kan medföra, att olägenheter kunna uppstå af ganska betänklig art. En kyrkovård, som icke valts för viss tid, kan kvarstå på sin post, oakadt sjuklighet och ålder göra honom otjänstbar eller mindre lämplig till sitt värf. Ekonomiska omständigheter kunna inträffa, som göra honom mindre vederhäftig för de medel, kyrkorådet har om hand. Det lär icke heller vara utan exempel, att kyrkovårdar under sin tjänstgöring gjort sig skyldiga till handlingar, som inom församlingen väckt starka tvifvel om kyrkovårdarnes goda moral, eller slagit in på ett lefnadssätt, som i sedligt afseende lemnat mycket öfrigt att önska. Jag kan därför icke finna det vara lämpligt att hafva kyrkovårdarne kvarstående så länge de vilja, utan är jag tvärtom af den mening, att församlingens bästa, ja, till och med dess värdighet, kräver att ombyte i sådana fall får ega rum.

Det är icke heller rätt och billigt att till medansvarighet med kyrkovårdar, för hvilka förtroendet inom församlingen minskats, förbinda andra personer genom desses inväljande i kyrkorådet.

En ärad talare har framhållit, att en ändring i det syfte, som motionären afsett, eller att bestämmelserna för val af kyrkovård skola bringas i öfverensstämmelse med hvad i sådant afseende gäller för kyrkorådets öfriga ledamöter och ledamöter i andra kommunala styrelser, skulle medföra olägenheter. Jag kan dock icke finna, att några olägenheter äro att vänta, ty jag förmodar, att, om kyrkovård i sin befattning visat duglighet samt nit och intresse för kyrkans angelägenheter och fortfarande åtnjuter allmänt förtroende i församlingen, han kommer att återväljas, om han så önskar. Ett bifall till motionen skall därför icke, som den nyssnämnde ärade talaren trodde, undanrycka kyrkans presterskap det stöd, det kan hafva i kyrkovårdarne, utan presterna skola säkerligen allt framgent i kyrkovårdarne finna personer med stor sakkännedom och vidsträckt erfarenhet i församlingens angelägenheter.

En talare föreslog, att tiden för kyrkovårdarnes mandat skulle utsträckas öfver den tid, som gäller för kyrkorådets öfriga ledamöter och för åtskilliga andra förtroendemän i kommunen. Dertill kan jag icke finna något skäl; ty insigt och erfarenhet i kyrkovårds åligganden äro icke mera svårförvärfvade än t. ex. i kommunalhämdens ansvarsfulla, vidlyftiga och mångskiftande bestyr.

På dessa skäl ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lundin: Då jag icke kunnat ena mig med utskottets majoritet i det fall, att dessa tjänstemän ovilkorligen skola omväljas, skall jag be att helt kort få angifva skälen för min afvikande åsigt.

Den erfarenhet jag har i denna fråga är den, att ifrågavarande personer i första rummet äro kommunens förtroendemän och af församlingen valda till sina befattningar. Jag har aldrig hört, såsom man här velat antyda, att några risker eller ledsamheter genom deras tillvägagående uppstått för församlingens kassa. Det är därför icke rätt att från denna synpunkt anse dem böra underkastas omval — kyrkovårdarne äro dessutom vid många tillfällen ett stöd för presterskapet. Kommer t. ex. till församlingen en ny pastor, som ju icke känner till förhållandena och icke vet till hvem han skall vända sig för att i

frågor af vigtigare natur komma under fund med hvad han önskar, så har han alltid kyrkovårdarne, hvilka såsom församlingens förtroendemän kunna gå honom till mötes med råd och upplysningar. De känna till förhållandena inom församlingen på grund af sin mångåriga erfarenhet och de känna äfven till de olika församlingsmedlemmarne. Det är från denna synpunkt de äro ett godt stöd för församlingens själasörjare.

Jag har icke bifogat någon reservation till betänkandet, emedan jag tänkte att, då frågan förekommer, framhålla mina åsikter i densamma. Att kyrkovårdarne skola omväljas hvart 4:e år tror jag blir ganska genant för dem, ty det blir naturligtvis ett misstroendeotumot mot dem, som icke blifva omvalda. Är en kyrkovård olämplig för sin plats och han inser detta, så har han nog så god karakter att han drager sig tillbaka, och är kyrkovärden en dugande och nitisk person, anser jag att han icke bör utsättas för att falla igenom vid ett omval.

Jag yrkar afslag på utskottets hemställan.

Herr Petterson, Carl: Det torde vara bekant för något hvar i bland oss, hvilka stridigheter ofta uppstå, när val skola anställas till kommunala förtroendebefattningar. Icke allenast i städerna, utan äfven på landsbygden har hvart parti sina kandidater, som det önskar framhålla till ledamöter i kommunalnämnden, stadsfullmäktige o. s. v. Men ingenstädes inom våra institutioner torde partiväsande florera så som inom vår kyrka, och deraf följer, att i fall val af kyrkovårdar skall återkomma hvart fjärde år, få vi lika ofta vara beredda på den oro, som åtföljer hvarje partistrid. För öfrigt är det icke sagdt, att med den djerfhet och energi, som separatister och sekterister vanligtvis utveckla, församlingarna skola till kyrkovårdar få sina mest dugande och framstående män, såsom nu är fallet.

Man skulle få in dem, som insattes af det eller det partiet, som hade öfvermagten. Detta är ju ett ytterligare skäl, som talar för, att icke kyrkovårdarne böra omväljas hvart 4:e år.

Medan jag har ordet, beder jag få fästa uppmärksamheten på den reservation, som afgifvits af herr J. Andersson. En föregående talare har delvis påpekat innehållet af denna reservation — så vidt den kan kallas för en reservation. Jag anhåller att få fästa uppmärksamhet på klämman i denna, ty den är efter min åsigt mycket märkvärdig. Reservanten säger i slutet:

“Då motionen icke är så affattad, och lagutskottet icke har motionsrätt, så har jag inom utskottet icke kunnat göra någon framställning i nu antydda syfte, utan äfven jag bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit, men då en lika fråga som denna vid nästlidet års riksdag föll i Första Kammaren, och reservation mot utskottets nu fattade beslut från en af Första Kammarens ledamöter redan afgifvits, har jag anledning antaga, att utskottets förslag nu får samma öde, hvarför jag på detta sätt velat gifva min mening till känna, under förhoppning, att till nästa års Riksdag framkommer motion, som upptager de åsikter, jag här uttalat.”

Hvad är nu meningen med detta? Jag kan icke se annat, än att

Om kyrkovårdars tillsättande för viss tid.
(Forts.)

*Om kyrko-
vårdars till-
sättande för
viss tid.
(Forts.)*

det är en varningssignal. Först och främst är det en varning till mig, som vågat reservera mig emot lagutskottets beslut och emot herr Lasse Jönssons motion, och vidare tyckes det mig vara en varningssignal till både Första och Andra Kammaren, att derest motionen icke antages eller, med andra ord, om man afslår lagutskottets betänkande, kommer herr J. Andersson nästa år med en motion, som påyrkar kyrkovårdsinstitutionens upphäfvande. Denna varningssignal verkar föga på mig. Den blifvande voteringen här kommer att upplysa, hvilken verkan den haft på öfriga ledamöter af denna kammare.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till hvad utskottet i nu föredragna utlåtandet hemställt och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—61;

Nej—44.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 3 och 6 innevarande månad bortlagda utlåtanden:

n:o 20, i anledning af väckt motion angående utarbetande af en arrendelag, och

n:o 21, i anledning af väckt motion angående införande i kommunal-lagarne af bestämmelser rörande val af sexmän,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Herr talmannen tillkännagaf, att efter öfverläggning inom talmanskonferensen den öfverenskommelse mellan kamrarnes talmän träffats,

att omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen skulle anställas vid kamrarnes sammanträden den 29 i denna månad öfver de voteringspropositioner för sådana omröstningar, som dessförinnan blifvit af båda kamrarna godkända.

Vidare yttrade herr talmannen, att han i sammanhang härmed ville fästa uppmärksamheten derpå, att vid dagens omröstningar flere aflemnade voteringssedlar varit hoprullade med insidorna vända utåt, samt att till följd af denna, antagligen af bristande uppmärksamhet föranledda felaktighet nämnda voteringssedlar måst kasseras.

Slutligen meddelade herr talmannen, att vid öfverläggning inom talmanskonferensen ansetts lämpligt, att något egentligt arbetsplenum i kamrarna ej hölles under tiden från och med måndagen den 19 till torsdagen den 29 innevarande månad.

Herr talmannen aflägsnade sig nu, och ledningen af kammarens förhandlingar öfvertogs af herr vice talmannen.

Vid förnyad föredragning af sammansatta stats- och bankoutskottets den 7 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af verkställd granskning af fullmäktiges i riksbanken och fullmäktiges i riksgäldskontoret åtgärder för utförande af det dem gemensamt lmnade uppdrag i fråga om uppförande å Helgeandsholmen af riksdags- och riksbankshus, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 7 och 9 innevarande mars bordlagda betänkande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande för Riksdagen af förslag angående inrättande af en frilagersinstitution och dels föranstaltande af utredning beträffande frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund.

*Ominrättande
af frilager
m. m.*

Herr Cavalli: Som kammaren behagade finna, har utskottet afdelat sitt förslag i två moment, a) och b). Men då dessa äro af beskaffenhet, att hvad som yttras i det ena momentet sannolikt också kommer att beröras vid behandling af det andra, tillåter jag mig hemställa, att båda momenten måtte föredragas på en gång, så att kammarens ledamöter få yttra sig i afseende å båda samtidigt, men att herr talmannen sedermera ville framställa proposition på hvardera momentet särskildt.

Denna hemställan bifölls.

Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)

Sedan härefter utskottets hemställan upplästs, anförde:

Herr Almström: Som herrarne torde finna af betänkandet, hafva samtliga utskottsledamöter från Första Kammaren i en eller annan form reserverat sig mot utskottets förslag. Den motion, som är under behandling, har två gånger förut varit framlagd för Riksdagen och båda gångerna blifvit af Första Kammaren afslagen. Det är bemärkansvärdt, att ehuru frågan är en handelsfråga, som enligt motionärens förslag skulle beröra södra Sverige, så har han icke lyckats att för sin motion intressera någon af köpmanscorpsen derstädes. Och för min del anser jag, att denna motion tillkommit icke så mycket för att befrämja frilagersfrågan, som icke fast mera såsom ett anfall på det nu gällande systemet. Jag måste uttrycka den åsigten, då motionären kommit igen, utan att hafva lyckats få med sig de personer, som borde vara intresserade för saken.

Vid de öfverläggningar, som i frågan förut egt rum, har mycket vidlyftigt blifvit taladt om de fördelar, som frihamn eller frilager i och för sig eller frilager i förening med frihamn skulle medföra för såväl den stora som den mindre handeln. Dessa fördelar hafva framhållits från den frihandelsvänliga sidan och blifvit från den tullvänliga bestridda.

Jag ber att i korthet få påminna, att hvad den stora handeln beträffar, så har den redan uti nederlagsrätten ungefär samma förmåner, som den skulle få af frilager. Det är möjligt, att bestämmelserna angående nederlagsrätten kunna behöfva undergå en viss omarbetning; om det blir fråga derom, skall jag icke motsätta mig detta, då det ju kan finnas föråldrade bestämmelser, som kunna behöfva ändras. Men säkert är, att icke ens nu behöfver den stora handeln begagna sig af frilager. Jag vill påminna derom, att enligt nu gällande bestämmelser är det medgifvet köpmännen i alla stapelstäder att emot särskild låg afgift, 1 procent af tullafgiften, få å nederlag upplägga varor och att utan vidare afgift reexportera dem. De äro vidare berättigade att sköta om sitt lager och tillse att varorna icke förfaras, att efter vederbörlig anmälan förpanta och på annan person öfverlåta eller till annan nederlagsort flytta sitt gods. I det närmaste samma vilkor gälla beträffande transitorätten; jag vill minnas att den största skilnaden ligger uti att från transitoupplag profver icke få uttagas. För den, som är något inne i affärerna, förefaller det alldeles klart, att för den stora handeln icke några större fördelar kunna beredas genom frilager ensamt. Köpmannen en gros behöfver det icke; hans affär är icke sådan, att han behöfver sönderdela lagret i mindre partier, än som kunna uppläggas på nederlaget. Detta är deremot förhållandet i afseende å den mindre handeln, och för den kan frilagret medföra fördel. Köpmannen eger att å frilagret förevisa, från emballage befria och ompacka samt i minut der försälja varor. Han kan sönderdela och omarbета införda artiklar m. m. Han kan dit tullfritt införa råämnen och halfabrikat, der bearbeta dem till färdiga varor, och derifrån kan han också tullfritt exportera dem.

Motionären har nu föreslagit, att Riksdagen skulle ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan "såväl om förslag till inrättande af en frilagers-

institution, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med 1886 års förslag, som ock om utredning af frågan om och nödvändigheten och förmånen af en svensk frihamn vid Öresund“.

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.*

Utskottet har i sin hemställan förändrat motionärens förslag derhän, att skrifvelsen skulle innefatta en begäran, att undersökningarna angående lämpligheten af anläggande af frihamn skulle utsträckas till hela landet. Derigenom skulle man visserligen kunna tänka sig, att något större rättvisa kunde komma att skipas, om nemligen frilagret eller frihamnen icke medgäfvos för endast en ort, utan kunde förläggas till flere platser. Men äfven om lagstifningen skulle komma att medgifva något sådant, så vore det dock icke alla platser, utan endast högst få, som kunde tillgodogöra sig denna förmån, och på dessa platser vore det endast ett fåtal köpmän, som till förfång för sina konkurrenter på andra orter skulle komma att åtnjuta de fördelar ett frilager möjligen skulle medföra. Jag får dock säga, att för min del betvivlar jag, att dessa fördelar blefve nämnvärdt stora. Jag har redan vid föregående tillfällen inom riksdagen uttalat den tanken, att frilagren hufvudsakligen komme att omfatta upplag af utländska kortvaror och manufakturvaror samt kommissionslager, som ditförts af utländske köpmän för att sedermera kunna lättare försäljas, d. v. s. i synnerhet sådana artiklar, som vid 1892 års riksdag blefvo belagda med jemförelsevis höga tullar och hvilka äro af den art, att äfven de, som icke äro skyddsvänligt sinnade, icke ansågo lämpligt att motsätta sig några tullar på dem, nemligen galanterivaror, leksaker, kortvaror i allmänhet och en del finare manufakturvaror. Det är egentligen sådana artiklar, som der skulle komma att uppläggas, och derifrån skulle sedermera landet serveras med dem, ehuru man väl i allmänhet icke vill söka befrämja en sådan import.

Enligt de bestämmelser man tänkt sig för frilager, skulle det vara tillåtet den, som har frilagersrätt, att från emballage skilja artiklarne och äfven att i minsta detaljer från frilagret utföra varorna. Man har velat påstå, att denna fråga om emballaget icke skulle vara af stor betydelse och att staten icke skulle komma att i det hänsendet lida någon förlust, som vore att fästa sig vid. Men det är dock nära 10 procent af de nummer vår tulltaxa upptager, beträffande hvilka det föreskrifves att de skola förtullas brutto, och hvarje nummer innehåller en mängd artiklar och artiklar af ganska stor betydelse. Det finnes äfven mindre betydande artiklar, men också sådana som spela icke obetydlig roll, och sammanlagdt skulle skilnaden mellan brutto- och nettoförtullning komma att belöpa sig till ganska respektabla summor. Dessutom tillkommer en annan och lika vigtig omständighet, nemligen att genom frilagret en onödig och svår konkurrens skulle skapas för en del af våra industrier, och att arbetet skulle förminska för våra vid dessa industrier sysselsatta arbetare. Jag påminner derom, att under de sista åren här i Sverige uppstått en rätt betydlig industri i sådana varor, som skulle blifva föremål för frilager; och jag tror den skulle få en svår strid att uthärda, om den skulle få denna konkurrens på sig. Härtill kommer ytterligare en annan mycket vigtig omständighet, som väl förtjenar att tagas i betraktande.

Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)

Vid 1886 års riksdag yttrade nuvarande chefen för tullverket vid behandlingen af denna fråga i Andra Kammaren mycket stora betänkligheter mot anläggande af såväl frihamn som frilager. Han fäste dervid uppmärksamheten på, hurusom smuggling i ganska nämnvärd skala vore nästan omöjlig att förekomma vid ett frilager. Det medgifves nemligen rätt för en hvar af mankön — fruntimmer få icke komma dit — att å frilagret inköpa varor i minsta möjliga kvantiteter och att sedermera vid utträdet från frilagret därför erlägga tull. Chefen för tullverket erinrar vidare, hurusom kroppsvisitation visserligen vore tillåten för att derigenom förekomma smuggling, men han fäste på samma gång uppmärksamheten derpå, att denna bestämmelse vore af den natur, att den knappast torde komma att tillämpas. Han säger med andra ord: Man har visserligen rätt att anställa kroppsvisitation på dem som passera från frilagret, men det är naturligt, att det är en procedur, som man ytterst sällan kan använda. — Jag tror man kan öfversätta detta yttrande så, att frilagret skulle blifva en smugglingsanstalt i stort.

Utom dessa olägenheter, som jag anført, måste jag bestämdt uttrycka den mening, att de fördelar, som förespeglas, icke äro nämnvärda.

Jag ber dessutom att få fästa uppmärksamheten på formen af utskottets förslag. Utskottet föreslår i mom. a) "att Kongl. Maj:t ville för nästa Riksdag framlägga förslag till förordning angående allmänt frilager, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det af Kongl. Maj:t vid 1886 års riksdag i ämnet framlagda förslag, samt med föreskrifter, som betrygga statsverket för alla kostnader med anledning af berörda instution." Utskottet begär således, att Kongl. Maj:t skall till nästa Riksdag inkomma med fullständigt förslag till inrättande af allmänt frilager i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, på hvilka förslag framlades vid 1886 års riksdag. Jag ber att få vädja till kammaren, huruvida den tid, som är tillmätt Kongl. Maj:t att uppgöra detta förslag, är tillräcklig för att få denna fråga behörigen utredd. Jag vädjar vidare till kammaren, huruvida det kan vara rimligt, att det förslag, som framlades 1886, efter så förändrade förhållanden, som derefter inträdt, skall kunna läggas till grund för ett förslag till förordning. Mig synes, att om man vill hafva frilager, så borde utskottets hemställan hafva fått den formen, att man skulle hos Kongl. Maj:t anhålla om en utredning och om en framställning till Riksdagen på grund af denna utredning utan att bestämma något om tiden för denna framställning. Det är alldeles naturligt, att Kongl. Maj:t måste nedsätta en komité för att granska 1886 års förslag och sedermera inhemta handelsföreningars, fabriksföreningars och embetsverks utlåtanden om det förslag komitén kan komma att framlägga. Och jag tror mig våga påstå, att dertill ett år icke är tillräckligt.

På grund af hvad jag nu anført anhåller jag om afslag på utskottets förslag i mom. a).

Deremot skall jag, eftersom vi behandla båda momenten på en gång, redan nu bedja att få yrka bifall till hvad utskottet föreslagit i

mom. b), eller "att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjligheten och lämpligheten af frihamnsanläggningar i Sverige".

Det kan synas vara inkonsequent, att den som motsätter sig inrättande af frilager föreslår en utredning rörande frihamnar, och vid föregående tillfällen har jag äfven motsatt mig en sådan skrifvelse; men äfven i detta fall hafva förhållandena något förändrats. I Malmö pågår numera och har sedan någon tid pågått en undersökning rörande lämpligheten af frihamn derstädes och äfven i Göteborg har frågan blifvit bragt å bane. Det torde under sådana förhållanden vara skäl, att äfven Kongl. Maj:t egnar någon uppmärksamhet åt denna fråga. Skulle det efter en utredning finnas möjligt och lämpligt att inrätta frihamnar, skulle det finnas, att dessa för vår sjöfart och export komme att medföra synnerligt stora fördelar, så finge vi, som icke önska något frilager, foga oss deruti och nöja oss med att frilager kommer till stånd. Men jag anser, att rätten att på frilager upplägga varor i sådant fall icke borde behöfva utsträckas till alla de artiklar, som för närvarande finnas nämnda i tulltaxan, utan att den skulle inskränkas till ett begränsadt antal viktiga varor. Och jag tror på samma gång, att man genom en nödig omarbetning af tulltaxan i hvad den rör de artiklar, som skulle utföras från sådant frilager, skulle kunna åtminstone till en del förekomma de stora olägenheter, som äro förenade med frilager i och för sig.

På grund af hvad jag haft äran anföra beder jag således om afslag på mom. a) och bifall till mom. b).

Herr Rettig: Det torde väl icke kunna förnekas, att förslaget om frilager och frihamn är mycket tilltalande; men frågan ställer sig naturligtvis så, huruvida vi i vårt land hafva förmåga att åstadkomma hvad som erfordras för att dylika inrättningar skola blifva praktiskt tillämpliga och tillfredsställande. Oaktadt det intresse, jag hyser för dessa saker, har jag dock alltid fruktat, att förhållandena hos oss skulle vara för små, för att någon tillämpning af dessa institutioner här skulle vara möjlig. Men någonting måste göras. Då Köpenhamn nu kommer att öppna sin frihamn och sitt frilager, och kanalen mellan Östersjön och Nordsjön blifvit färdig, hvarigenom Hamburg och Bremen komma att träda i närmare förbindelse med oss, skola våra köpmän säkerligen få en mycket svårare konkurrens att upptaga än de hittills haft. Ty huru kommer saken att ställa sig i praktiken? En köpman, som har frilager i Köpenhamn, låter beresa de svenska städerna och säljer i detalj öfverallt. Vi kunna visserligen göra detsamma och med hjälp af den nederlagsrätt, som i vårt land förefinnes, kunna vi till viss grad upptaga konkurrensen, men fördelarne, som frilagret bjuder, äro dock för mycket öfverlägsna. Från nederlaget måste jag förtulla ett helt parti; från frilagret kan jag taga huru små quantiteter som helst. Tullverket medgifver visserligen kredit å från nederlaget förtulladt gods, men då måste jag förtulla 500 kilo för att få åtnjuta kredit på 3 månader. Vid förtullning från frilagret föreskrifvas ej sådana vilkor. Men man kunde utsträcka nederlagsrätten så, att man finge förtulla huru litet parti som helst.

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)

Och om å nederlaget funnes ett arbetsrum, der varorna kunde bearbetas under uppsigt af en tjensteman, hvilken man naturligtvis finge betala, tror jag, att man skulle närma sig frilagrets fördelar ganska nära; någon fullständig likhet blefve det ju ändå icke, men dock en förbättring af de nuvarande förhållandena, och det skulle göra det för de svenska köpmännen möjligt att lättare upptaga konkurrensen med köpmännen i Köpenhamn, Bremen och Hamburg.

Hvad frihamnar beträffar, så är det naturligtvis en ofantligt stor apparat, hvars igångsättande och vidmagthållande möjligen möter de största svårigheter. Man har sagt, att frihamnar icke betyda så mycket i Sverige, ty de varor, som komma hit, äro i de flesta fall icke sådana, som reexporteras, utan som förbrukas i vårt land. Det kan vara alldeles riktigt. Men hvarför skall det så vara? Om vi hade frihamnar, hvarför skulle vi icke kunna tänka oss möjligheten att upptaga konkurrensen med köpmännen på de platser jag nämnt och försälja våra varor på Östersjöprovinserna och Finland; det vore ingen omöjlighet, blott en företagsam hand grepe sig an dermed. Derfor synes mig frihamnssystemet kunna tillämpas här; men det beror ju emellertid också på hvilka kostnader som äro förenade dermed. Jag tycker därför, att en utredning för såväl det ena som andra förhållandet borde verkställas, innan man vågade göra något ytterligare i saken. Jag kommer således icke till samma slut, som vare sig utskottet eller reservanterna kommit, utan skulle jag vilja hemställa, att kammaren förenade sig om ett skrifvelseförslag till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta verkställa en utredning rörande möjligheten af såväl frihamnars som frilagets inrättande i Sverige. Och får jag, herr greve och vice talman, anhålla om proposition på detta mitt yrkande.

Herr Almgren, Oscar: Jag anhåller att med några ord få bemöta dels reservanternas påståenden, dels ock i vissa delar min ärade kamrats på stockholmsbänken yttrande.

Det har blifvit sagdt, att frilagetsinstitutionen icke skulle vara till någon nytta, utan tvärtom till skada för landets industri, men jag vågar påstå, att en dylik institution ovilkorligen måste medföra nytta för densamma. Det är redan nu förhållandet, att flera industrigrenar i vårt land, och dit räknar jag bland andra min egen, sidenindustrien, vidare urindustrien, tillverkningen af finare jernmanufaktur, glasindustrien m. fl., finna det förmånligt, ja nästan nödvändigt att vid sidan af den egna tillverkningen föra ett sorteradt lager af utländska artiklar i samma branche, på det att fabrikanten må kunna erbjuda köparen såväl ett stort sortiment mönster och modeller som ock en större prisskala från de billigaste till de högsta pris, och detta är bestämdt en afgjord fördel för afsättningen inom landet. Men om nu denne industriidkare äfven vill söka afsättning på grannländerna, är han inskränkt till de artiklar och de få mönster och modeller, som han sjelf kan tillverka, hvarför också många försök, som gjorts inom åtskilliga industrigrenar att vinna afsättning i Norge och Finland, icke kröntes med framgång. Helt annorlunda blefve förhållandet, om han

vid framläggande af sina prof i grannländerna kunde med dem förena samma sortiment af utländska artiklar, som han är i tillfälle att visa i sitt eget land. Då skulle kostnaderna betydligt reduceras, och dermed vore äfven afsättningen för landets många industrialster i mycket väsentlig mån förbättrad.

En ärad talare har lika med reservanternas ansett, att den stora handeln icke skulle hafva någon fördel af denna frilagersinstitution. Jag antager att med den "stora handeln" afses kolonialvaror, handeln med kaffe, sydfruktur m. m., men jag vill dervid fästa uppmärksamheten på, att just å en sådan frilagersinstitution skulle kunna försiggå rensning och sortering af kaffe, russin och dylikt, som i handeln spelar den allra största roll, men som ej låter sig göra på nederlag. Det är just denna frihet att behandla varan, som i högst väsentlig mån bidragit till att utvidga Antwerpens och Hamburgs marknader.

Vi hade för några decennier sedan en mycket stor affärsförbindelse i kolonialvaror med Finland. Denna har emellertid så småningom nästan alldeles upphört. Min öfvertygelse är, att om frilager infördes i Stockholm, vore detta det på samma gång verksamaste och rigtigaste sättet att söka återvinna den förlorade handelsförbindelsen.

Deremot hafva reservanternas medgifvit, att för manufakturhandeln skulle frilagersinstitutionen medföra en alldeles afgjord fördel. Men, mine herrar, om nu så är — hvarför då ej medgifva manufakturhandlarna denna fördel, då det icke kostar staten något? Denna manufakturhandel en gros har redan nu en svår strid att kämpa i konkurrensen med en-gros-husen i Köpenhamn och Hamburg, och tydligen ligger den för närvarande under i striden. Den drifves allt mer och mer mot nordn, och dessa båda städer eröfra så småningom fullständigt de södra och mellersta provinserna i Sverige. Nu kan möjligen invändas, att detta icke beror på Köpenhamns frilagersinstitution, utan att danskarne äro duktigare köpmän än svenskarne, med mera kraft och energi, men om man ställer en soldat beväpnad med ett flintläsgevär mot en, som är rustad med ett tidsenligt vapen, hjälpa kraften och energien föga, och frilagersinstitutionen är just ett sådant tidsenligt vapen, hvarmed man måste vara försedd för att kunna bestå i striden.

Vidare har man gjort en mycket stor affär af emballagefrågan. Man har påpekat, att nära 10 procent af de i tulltaxan upptagna artiklar äro underkastade bruttoförtullning. Men just denna omständighet har satt uppfinningsförmågan på prof, och man har redan hunnit ganska långt i den vägen. Emballaget, som förr vid låga tullar spelade en obetydlig roll, är naturligtvis numera af mycket stor vikt, och man ser till, att emballaget inskränkes till det minsta möjliga. Sålunda händer redan nu t. ex. vid import af sidenvaror, att sidenstyckena hvar för sig omvecklas med det lättaste papper, hvaremot det tyngre emballaget, kartonger, glasyrpapper och dylikt läggas bredvid och förtullas såsom papper. På samma sätt med handskar och kravatter. Till och med på ömtåliga saker som sammet och peluche, hvilka förut alltid införts i pappkartonger, komma nu i silkespapper, och kartongerna förtullas särskildt. Jag är öfvertygad om, att fram-

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)

stegen på denna väg skola blifva allt större och större och sålunda emballagefrågan i motsvarande grad förlora allt mer i vikt och betydelse. Statens förlust genom förtullning från frilager blefve försvinnande liten.

Slutligen har man sagt, att frilagersinstitutionen skulle vara något som blott komme ett fåtal köpmän till godo, och därför afstyrkes den, under det att man förordar frihamn. Detta resonnement kan jag dock icke förstå. Frilagersinstitution skulle kunna inrättas i snart sagt hvilken stapelstad som helst, då deremot frihamn näppeligen kan komma till stånd annorstädes än i några af vårt lands största städer. Dertill kommer, att frilagersinstitutionen ej förutsätter några stora omkostnader, då härtill kunna apteras hvilka byggnader och egendomar som helst. Frihamnen är deremot en helt annan sak. Dertill fordras i främsta rummet betydliga kapital, hvilka icke torde vara så lätta att tillvägabrinda.

Om man därför vill saken, bör man ej, på sätt reservanterna i utskottet gjort, inskränka sig till att yrka utredning om frihamn och lemna frilagersfrågan å sido; ty frihamnsfrågan är så stor och enligt min åsigt så aflägsen, att om man vill hafva en snar hjälp i konkurrensen med utlandet, skall man i främsta rummet och särskildt införa frilagersinstitutionen.

På sätt en föregående talare redan gjort, tillåter äfven jag mig att i kammarens minne återföra denna frågas behandling vid föregående riksdagar. Vid 1891 års riksdag antogs förslaget om frilagersinstitution med stor majoritet i Andra Kammaren och föll här, men på endast en rösts öfvervigt, 51 mot 50. År 1892 antogs förslaget likaledes i Andra Kammaren och föll i denna kammare med 49 mot 45 röster. Sympatierna för saken tyckas alltså varit ganska stora äfven inom Första Kammaren, och jag för min del hyser den förhoppning, att så allt fortfarande måtte vara fallet och att den ganska stora minoriteten måtte förbytas till majoritet.

Emellertid anser jag det ej nu lämpligt att yrka bifall till utskottets förslag, då ju möjligen någon ordställning deruti skulle kunna påvisas, som är mindre lyckligt vald, utan jag inskränker mig till att förena mig uti herr Rettigs yrkande om bifall till reservanternas förslag med det tillägg han formulerat.

Herr Philipson: Jag skulle kunna inskränka mig till att i allo instämma uti samt åberopa den reservation, som af mig och mina herrar kamrater från denna kammare inom utskottet afgifvits, men jag anser att denna fråga bör betraktas från flera håll och vill försöka att vederlägga åtskilligt, som under diskussionen förekommit. Det kan ju icke förnekas, att den här föreliggande motionen är efter år å nyo framkommit, men å andra sidan har jag icke kunnat finna, att den vunnit något egentligt understöd från andra håll än från den ort, hvilken motionären närmast representerar, och icke heller har, såvidt jag vet, något yrkande på frilager åtminstone i form af motion framstälts från andra håll inom vårt land. För mig vill detta tyda på, att denna fråga i grund och botten är framkallad af, om jag så

får uttrycka mig, ett blott och bart lokalintresse, och ehuru jag högt värderar lokalpatriotismen, får jag dock säga, att de möjliga fördelar, som en frilagersinstitution till äfventyrs skulle kunna bereda vissa köpmän å en och annan större handelsplats, ingalunda uppväga de väsentliga olägenheter densamma ovilkorligen skulle tillskynda öfriga delar af landet liksom köpmanscorpser i de mindre handelsstäderna. Denna frilagersinstitution är dock icke en så lätt och enkel sak, som den nästföregående talaren sökt göra troligt. Jag har någon kännedom om huru denna institution verkat t. ex. i Hamburg, och min erfarenhet i detta afseende gifver vid handen, hurusom densamma utöfver betydande kostnader föranleder en mängd olikartade bestyr och besvär samt en betydlig och noggrann koutroll, som allt är med frilagersinstitutionen ovilkorligen förknippadt, och man må icke inbilla sig, att denna institution kan etableras i hvarje liten stad eller i hvilket litet magasin som helst äfven i en större stad. Redan begreppet frilager antyder, att det skall finnas ett bevakadt *område*, inom hvilket den, som det önskar, kan låta uppföra eller förhyra magasin eller lager-rum dels för att der upplägga och från emballaget befria tullpligtiga varor, dit importerade, samt derefter i små partier och utan allt emballage förtulla desamma, liksom äfven att inom detta frilagersområde en del industriella anläggningar skulle kunna uppstå för förädlandet af åtskilliga råämnen och halffabrikat, afsedda att fullfärdiga åter exporteras — men detta synes mig vara något helt annat än att i hvilken liten stad som helst eller i hvilket litet magasin som helst långt inne i en större stad medgifva de rättigheter, hvilka afses medfölja frilagersinstitutionen.

Här hafva framhållits den mängd fördelar, som denna institution skulle medföra, och jag får bekänna, att några af dessa äfven utaf oss reseranter beaktats. Men de gälla endast några artiklar, som importeras, företrädesvis lyxvaror, för hvilka tullarne äro så afvägda, att emballagets vikt bör bidraga till tullafgiften. En talare har emellertid upplyst oss, att denna bestämmelse numera allmänt eluderas. Skulle så vara förhållandet, ja, då får jag säga att i så fall bör tulltaxan ändras derhän, att varan belägges med den tull, som afsågs drabba sjelfva varan, då Riksdagen med beräkning att intet afdrag af emballagets vikt skulle få ega rum åsatte tullen. Ty tullen bestämdes inclusive emballaget, och då här är upplyst och af tulltaxan bekräftas, att af densammes öfver 700 nummer ej mindre än 69 äro belagda med tull på emballagets vikt, hvilken senare förr ansågs öka 30 å 40 procent af sjelfva varans vikt, då hafva äfven dessa importörer redan åtnjutit den största fördel, som de med frilagersinstitutionen afsett. Ty icke kan jag finna, att i ett land, der det existerar nederlagsrätt, fördelen att man har importerade manufakturvaror och lyxartiklar liggande på ett frilager, då det endast gäller att i smärre partier ompacka och skilja varorna åt, är så afsevärd och stor, att en ny institution, medföljande olägenheter af flera slag, därför bör komma till stånd.

Man har gjort jemförelser med Köpenhamn och framhållit dess fördelar af sin import hit af lyxartiklar från dess frilager. Jag bestrider detta påstående, ty varorna sändas icke från Köpenhamn

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)*

Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)

oemballerade, och när de komma till Sverige, måste varorna tullbehandlas med emballaget. Om en person deremot har frilager i Stockholm, kan han helt enkelt lägga upp varorna på frilager och går fri från den tull, som eljest skulle drabba varan genom medräkning af emballagets vikt, då han ju å frilagret tar bort emballaget och utan ringaste emballage låter bära varan till det närbelägna packhuset eller tullstationen, och så kan ej ske med varor, som transporteras öfver hit från Köpenhamn — de måste, för att ej skadas, vara emballerade. För min del får jag säga, att då man, såsom utskottets ledamöter från Första Kammaren här hafva gjort, biträdt en skrivelse till Kongl. Maj:t om utredning af frågan om frihamn, hafva ju reservanterna gått den önskan i förväg, som här framstälts af en talare på geflebanken. Ty, mine herrar, en frihamn utan frilager är ett fullständigt nonsens, alldenstund med hvarje frihamn följer frilager. Ett frilager deremot utan frihamn är en onödighet och ett oting samt kostar den som begagnar frilagret vida mer än det smakar.

Det har äfven i utskottet begärts, att Kongl. Maj:t till nästa Riksdag skulle komma in med lag angående frilagersinstitution. I likhet med en föregående talare frågar jag: huru kan man anse, att sådant låter sig göra? Bör ej en genomgående åtgärd, en delvis revision af tulltaxan företagas, innan ett sådant förslag kan från regeringen aflätas? Böra ej dessförinnan handels- och sjöfartsnämnden och andra verk och korporationer i vårt land afgifva sina yttranden? Och jag frågar herrarne: huru skall detta kunna medhinnas på den korta tiden af blott ett år? Deremot, om kammaren bifaller den skrivelse, som reservanterna här föreslagit angående frihamn, så följer deraf äfven, såsom af reservanternas motivering synes, att frågan om frilager blir pröfvad. Men detta frilager bör inskränkas inom ett visst bevakadt område och icke tillåtas etableras litet här och litet der till stor svårighet för tullmyndigheterna och till lättnad för smuggleri.

Jag anhåller på dessa grunder, herr talman, att få yrka bifall till den reservation, hvilken blifvit af mina kamrater från Första Kammaren i utskottet jemte mig afgifven.

Herr Olsson: För min del instämmer jag fullkomligt deruti, att denna fråga är af sådan betydelse för vårt land och specielt för handeln, att det vore önskvärdt, om en lösning kunde utfinnas. De lättare kommunikationer och den utsträckning af sina affärsförbindelser, som de olika städerna sträfva efter, göra det, såvidt jag kan förstå, aldeles nödvändigt, att äfven Sverige söker komma i åtnjutande af tvenne saker, nemligen dels så billiga omkostnader för affärsverksamheten som möjligt och dels lättnader i afseende på anskaffande af erforderligt kapital för bedrifvande af hvarje rörelse. Nu har man sagt, att nederlagsrätten skulle i nästan alla delar fylla behofvet af frilager. Jag tror det icke. Jag tror att erfarenheten har visat, att i de städer, hvarest man har frilager, nederlagsrätten blott i ringa mån uppfyller de behof, som frilagersrätten medför. Hvad frågan om frihamn beträffar, instämmer jag med den siste talaren i det, afseendet att liksom frilager förutsätter en frihamn, så innefattar en frihamn äfven

ett frilager, och således, om det sistnämnda eller frihamnen kan vinnas, tror jag att man också då har vunnit ej blott den nytta en frihamn i och för sig medför, utan derjemte alla de väsentliga fördelar, som ett frilager har med sig.

Nu är det visserligen sant, att under våra förhållanden är, såvidt jag förstår, målet att vinna en frihamn ganska afiäget. Det är här fråga om så stora kapital, om ett så vidsträckt område för handelsverksamheten, så dugliga köpmän och — hvad som är af ännu större vikt och betydelse — så stora kapital till sjelfva handelsrörelsens bedrivande och den dermed i sammanhang stående sjöfarten, att jag fruktar, det vårt lilla och kapitalfattiga land svårligen kan under den närmaste framtiden åstadkomma allt detta. Om vi t. ex. gå till frihamnen i Hamburg: hvad är det, som lyftat denna rörelse till en så kolossal utveckling? Jo, hufvudsakligen tvenne saker: dess stora kapitaltillgångar och dess utmärkta förbindelser med de olika utländska hamnarna; så är ock, såvidt jag vet, förhållandet med Bremen. Äfven Antwerpen har genom sin stora, vidtomfattande sjöfart så stora fördelar, att vissa handelsartiklar gifvas, i hvilka ingen annan hamn förstår täfla med Antwerpens. Alla dessa omständigheter äro af den betydelse, att de, såvidt jag kan förstå, i väsentlig mån inverka på anskaffandet af en frihamn och dermed i sammanhang stående skeppsfart, industri och handelsverksamhet. Lägges så härtill den kostnad, som erfordras för en frihamnsanläggning, och det lager, som är ett oeftergifligt vilkor för framgången af hvarje dylik anläggning, så antager jag, att det skulle blifva högst få ställen inom vårt land, der dessa förutsättningar skulle kunna vara till finnandes och en frihamn kunna anläggas. Men trots dessa svårigheter, trots dessa stora kapitalbehof, trots det lager, som måste förutsättas för sådana anläggningar, tror jag för min del, såsom jag förut har framhållit, att frågans stora vikt och betydelse kräfver en utredning, men en utredning ej blott med fäst afseende på rättigheten att anlägga frihamn, utan jemväl beträffande de vilkor, under hvilka en sådan frihamnsrörelse må drivas. Ty frågans framgång är otvifvelaktigt beroende på, om villkoren för rörelsens bedrivande inom ett sådant frihamnsområde äro af den beskaffenhet, att en dylik frihamn kan anläggas. Man kan nemligen, såsom herrarne behagade finna, uppställa sådana vilkor för rörelsen inom en frihamn, att det blir nästan omöjligt att göra sig någon fördel af den. I Köpenhamn har det belopp, som ståtts till frihamnsstyrelsens förfogande, bestämts till omkring 24,000,000 kronor. Derutaf hafva bolag och enskilde, möjligen också Köpenhamns kommun, lemnat 12,000,000 och staten, om jag ej misstager mig, på vissa vilkor lemnat 12,000,000. Jag tror dock ej, att detta belopp är tillräckligt, ty frihamnen måste först och främst hafva en hamn, som fyller behofvet, och det duger ej att komma med en frihamn, der djupet ej öfverstiger 16, 18 eller 20 fot, ty jag får då ej sådana fartyg att gå dit, der jag kan trycka ned fraktkostnaden till det minsta möjliga. Derfor har man också i Köpenhamn ett djup af ända till 28 fot — i hvarje händelse ej under 25 å 26 fot. Vidare behöfver denna hamn

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)*

Om inväntande
af frilager
m. m.
(Forts.)

vara försedd med tillräckliga kajer, tilläggsplatser och apparater för lastning och lossning, hvilket allt kostar mycket penningar.

Men ej nog härmed. Till en frihamn hör äfven ett område, som kan upplåtas för den allmänna rörelsen till sådant pris, att ej denna afgift lägger hinder i vägen för verksamheten. Om jag nu tillägger, att hamnen bör hafva ett centralt läge, att den bör vara belägen på en lämplig plats invid hafvet, som bör vara så central, att den tillgodoser behofvet i fråga om handel och skeppsfart i allmänhet, finner man lätt, att sjelfva kostnaden för detta område blir ganska betydlig. Men härtill förutsättes ytterligare en industri, hvarförutom hamnen uti väsentlig mån skulle förlora sin betydelse.

Hvad är det nemligen, som gör, att Hamburgs frihamn har så stor betydelse? Jo, det är den dervarande stora industrien. Likaså är förhållandet med Bremen. Och denna industriella utveckling fordrar både byggnader, område och kapital samt, såsom nyss nämndes, energiska och företagsamma köpmän. Kan man nu verkligen förutsätta, att i Sverige skulle finnas ett sådant intresse, sådan kraft, sådan företagsamhet och sådan belägenhet? Måhända! I alla fall bör den fruktan, man möjligen kan hysa i detta afseende, icke hindra regeringen från att verkställa en utredning. Förr än en sådan utredning ligger före, och man vet, under hvilka vilkor och förhållanden man får arbeta i en sådan frihamn, förrän man vet, i hvilken mån staten vill bidraga till en sådan frihamn eller om den ej alls vill det, förr är det alldeles omöjligt att uppgöra en någorlunda omsorgsfull och noggrann beräkning och bedöma, hvilket resultatet skulle blifva af en sådan frihamnsanläggning.

Nu har utskottet föreslagit, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville för nästa Riksdag framlägga förslag till förordning angående allmänt frilager. Jag tror, lika med en föregående talare, att detta är en allt för kort tid; och hvad angår den utredning, som förebragts rörande framställningen till 1886 års Riksdag, torde den i många väsentliga delar behöfva undergå kanske genomgripande förändringar. Alltså: en längre tid är enligt min uppfattning alldeles nödvändig.

Hvad deremot frihamnsfrågan beträffar, tror jag, att man med fördel skulle kunna sluta sig till det skrifvelseförslag, som bevillningsutskottet framlagt, och jag tror, att i detta förslag skulle äfven innefattas hvad som skulle behöfvas för utredning af frilagersrätten. Kanske skulle det också vara klokt och till frågans lyckliga lösning bidragande, om man skilde frågan om frilager från frågan om frihamn och således endast antog det förslag, som utskottet framställt angående frihamnsanläggningar. Skulle emellertid det förslag till skrifvelse, som herr Rettig framställde, innefatta lämpliga och för ändamålet behöfliga ordalag, hvilket jag i hastigheten ej kunde vid uppläsningen bedöma, har jag intet emot att sluta mig till den skrifvelsen. Men eljest tror jag, att man borde hålla sig till utskottets förslag beträffande frihamn, emedan man kanske hade mera säkerhet för att äfven i Andra Kamraren detta bifölles. Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag i mom. b).

Herr Rettig: En utredning om en frihamn innesluter visserligen en utredning om frilager; men det oaktadt anser jag, att en särskild utredning af endast frilager bör göras, ty i förra fallet kan man möjligen komma till så höga siffror, att hela förslaget genast anses utförbart, då man deremot i det senare kan komma till det resultat, att redan befintliga magasin med nödiga ändringar kunna användas för frilager. Således måste denna fråga ovilkorligen delas i två frågor. Då jag af herr vice talmannen dessutom nyss erfarit, att mitt yrkande icke kan upptagas, emedan Andra Kammaren beslutit, att det skall vara olika yrkanden på punkten a) och punkten b), ber jag att få ändra mitt yrkande så, att jag vid punkten a) af bevillningsutskottets betänkande hemställer om skrifvelse till Kongl. Maj:t af den lydelse, att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjligheten och lämpligheten af frilagersinstitutionens införande i Sverige. Vid punkten b) af samma betänkande yrkar jag bifall till detsamma.

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.*

Herr Almgren, Oscar: Då jag nyss förenat mig med herr Rettig i hans då gjorda yrkande, ber jag nu att få återtaga det och i stället förena mig med honom i det yrkande han senast framställt.

Herr Almström: Som tiden är långt framskriden, skall jag fatta mig mycket kort. Men det är ett par punkter i herr Almgrens anförande, som jag anser mig böra bemöta.

Hvad först angår den fördel, som enligt hans mening genom frilager skulle tillskyndas vår svenska industri, vill jag i motsats till honom påstå, att den kommer att tillskyndas olägenhet, och detta särskildt genom den omständighet han nämnde, den att genom frilager skulle det för en köpman bli möjligt att till billigare pris än nu utbjuda utländska varor i förening med svenska. Detta kan jag ej finna vara en fördel för svensk industri, ty de utländska varorna komma att till stor del uttränga de svenska produkterna. Så blir förhållandet vid försäljning inom landet. Vid försäljning utom landet åter har herr Almgren rätt; men jag vädjar till honom sjelf, hvilken roll denna försäljning nu spelar och kan komma att spela i förhållande till afsättningen inom landet. Det är en obetydlighet, och denna obetydlighet är icke värd så stort offer.

Vidare sade herr Almgren, att genom frilagersinstitutionens införande skulle nästan hvarje stad som helst kunna ernå denna fördel.

Jag vädjar till kammaren, huru det skulle komma att se ut, om i hvarje svensk småstad en byggnad upplättes till frilager. Är det icke tydligt, att detta skulle leda till ett smuggleri i stort, hvarigenom den inkomst staten beräknat erhålla genom tullarne i betydlig mån inskränktes?

Herr Almgren begagnade äfven, vid frågan om konkurrensen mellan svenska och danska köpmän, liknelsen om soldater med gamla flintlåsgewär och med moderna eldvapen. Ja, då vill jag blott säga det, att det moderna gevär, som den utländske köpmannen eger, är icke frihamn och frilager, utan det är kapital och större skicklighet, och dessa erhållas icke genom frilager.

Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)

Hvad beträffar kommersen på Finland, så är det nog möjligt, att åtminstone till en början någon större afsättning der skulle kunna erhållas. Men jag tror, att herr Almgren har tillräcklig kännedom om förhållandena i Finland för att ej våga bestrida, att en frilagersanläggning i Stockholm skulle inom kort tid medföra samma anläggning inom Finland, och dermed är hela fördelen för oss skjuten åt sidan.

Jag ber fortfarande att få hålla på mitt förslag. En ytterligare anledning dertill kan äfven ligga deri — hvilket jag vågar be herr Rettig m. fl. besinna — att om det blir fråga om sammanjemkning med Andra Kammarens beslut, kan det vara godt att hafva herr Rettigs förslag i reserv. Men taga vi det nu, kan sammanjemkningen blifva svårare. Jag anhåller således om bifall till mitt förslag, det vill säga afslag på mom. a) och bifall till mom. b) med den af reservanterna anförda motivering.

Herr Beijer: Jag ber att få förena mig med herr Rettig i såväl mom. a) som mom. b). Dervid tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på vigten och nödvändigheten att dessa frågor blifva afgjorda, ty de stå i så nära samband med de företag man vid flere hamnar ämnar förbereda. Men dessförinnan vill man naturligtvis veta: få vi någonsin rätt att anlägga en frihamn? Och hvad frilager beträffar, behöfs äfven der en särskild byggnad, om det skall fylla sitt ändamål. Vid mitt senaste besök i Köpenhamn besåg jag äfven det nybygda frilagret. Veta herrarne hvad det kostat? Man uppgaf en million kronor! Vid hamnutvidgningar, som på flera ställen komma i fråga, bör man tänka sig för, om der kan bli en frihamn eller icke. Derför är jag af den åsigt, att en skrifvelse bör afgå, så att man får ett slut på denna fråga, utan att vilja inlåta mig på kommersiella förhållanden. Jag vet ställen, der frihamn kunde anläggas för billiga kostnader. Dertill behöfdes hvarken 10 eller 20 millioner; men iatet kan dervid göras, förinnan den föreliggande frågan först är afgjord. Det fins många hamnar, som man vill förbättra, och vid sådana företag heter det alltid: ställ till så, att vi kunna få en frihamn här! Jag frågar: hvad tjenar det till att tala om frihamn, om man kanske aldrig får rätt att begagna en sådan?

Jag förenar mig med herr Rettig såväl i mom. a) som i mom b).

Herr Berg, Lars: Jag hade icke tänkt yttra mig i dag i denna fråga, men då jag har reserverat mig inom utskottet, vill jag med anledning af några talares yttranden förklara, att min reservation har betyd, att jag i sak delar utskottets mening, men att jag ogillar den i formen. En annan form hade jag i utskottet uppställt och röstat för, men den vann ej flertalets understöd.

Det är ett yttrande af en talare, som egentligen uppkallat mig. Han sade nemligen, att denna fråga är framkallad af lokalintressen. Jag anser mig böra deremot framhålla, att så vidt jag förstår, gäller det tvärtom ett verkligt statsintresse, som fordrar sin snara lösning. Vårt land suckar nemligen under bristen på beqväma kommunikationer både inom och särskildt utom landet, i synnerhet transmarina

förbindelser. Ingen beqväm och billig export och ej heller någon billig import är möjlig, utan att vi hafva direkta, ordnade förbindelser med inom- och utomeuropeiska länder. Detta kan icke ske, så länge lagstiftningen hos våra grannar i jernförelse med den hos oss är sådan, att importen dit är så gynnad, att ej våra egna handlande, ej ens de stora, kunna med dem upptaga konkurrensen om vår egen import. Vi veta derjemte, att till och med våra största exportartiklar, trä och jern, ej kunna af oss på fördelaktigaste sätt exporteras till konsumenterna, utan större delen måste först sändas till ett så nära beläget land som England, hvilket just genom rikedomens på direkta förbindelser med den öfriga världen kan tjena såsom mellanhand och dervid tager en stor, ja kanske den största delen af förtjensten. Så är det med nästan all produktion i vårt land. Den är i allmänhet hänvisad att utföras i hela fartygslaster. Men, mine herrar, en produktion i en så aflägsen del af världen som vårt land, hvilken ej kan utföras i förädladt skick annat än i hela fartygslaster, är i allmänhet till undergång dömd. Kan den nemligen icke förse marknaden i små poster, så kan den ej heller täfna med andra länder, som uppträda såsom mellanhänder och besörja den bekvämliga fördelningen till konsumenterna. Det är således för att kunna få en liflig sjöfart till stånd särskildt till utomeuropeiska länder, som det är nödvändigt att utreda frågan om möjligheten att i vårt land inrätta frihamnar och äfven frilager, hvilken senare inrättning enligt min mening är en frihamn i mycket liten skala, hvars verkningar man ju icke kan förutsäga med full visshet, men som åtminstone förtjenar en noggrann utredning. Detta är frågans innebörd ur synpunkten af kommunikationsväsendet och med hänsyn till landets stora behof af sjövägsförbindelser. Trots bättre lagstiftning i den vägen är det likväl åtskilliga af våra grannländer, som ändå lemna stora subventioner för att få dessa direkta förbindelser till stånd. Hos oss har sådant visat sig omöjligt. Riksdagen har sagt nej till dylik subvention flere gånger. För oss synes det således så mycket mera nödigt att för åstadkommande af ordnade förbindelser med främmande länder söka få frihamnar och frilager inrättade. Jag kan icke förutsäga, huruvida det skall lyckas att härigenom vinna alla de afsedda fördelarne, men säkert är, att ett af de allra bästa medlen härtill i andra länder visat sig vara dessa institutioner. Jag vill icke göra något yrkande, men jag vill i alla fall hafva lagt kammaren på hjertat, att frågan är af stor fosterländsk betydelse, om genom dess lyckliga lösning rikets samfärdsel med andra länder och dess hamnväsende på flere orter kunde kraftigt befrämjas, såsom antagligt är.

Herr Fränckel: Denna fråga har vid nästan hvarje riksdag varit föremål för öfverläggning, och således borde hvar och en ej behöfva yttra andra åsigt än dem man redan förut yttrat. Men här hafva nu framkommit nya argument till fördel för utskottets förslag, hvilka jag för min del ej kan låta förbigå obesvarade.

Jag står på reservanternas ståndpunkt, att den begäran, som nu framkommit från enskild motionär och utan att någon framställning

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)*

*Om inrättande
af frilager
m. m.
(Forts.)*

gjorts af någon handelskorporation om anläggning af frilager, icke är af behofvet påkallad; och jag kommer således att följa dessa herrars i afseende på deras förslag om afslag å momentet a).

Hvad mom. b) beträffar, vill jag gerna underordna min egen uppfattning om möjligheten att åstadkomma frihamn så till vida, att jag kan vara med om att begära en utredning. Jag kan således biträda förslaget i afseende på mom. b). Men här ha framhållits två orsaker, hvarför man nu skulle begära äfven utredning om frilager. Den ena är den, att stora städer, såsom Antwerpen, Hamburg och Bremen, hafva sådant och då borde äfven vi kunna hafva det. Men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att den internationella handel, som dessa städer bedrifva, är af så speciel natur, att jag tror icke det faller någon af de öfriga städerna vid motsvarande kuster in att begära anläggning af frilager. Herr Almgren påvisade skilnaden mellan frilager och frihamn derutinnan, att han sade, att frilager skulle kunna få inrättas nästan hvar som helst. Ja, då förstår jag icke, huru man i dag vid en föregående votering har kunnat säga, att man vill hålla på status quo i tullfrågan. Ty derigenom skulle man inrätta "privilegierade smugglingsinstitutioner" på så många ställen som möjligt. Jag kan således ej finna annat, än att detta skäl talar mot inrättande af frilager.

Här har vidare sagts, att våra köpmän icke kunna göra sina affärer, om dem ej bereddnes möjlighet att hålla frilager, och att detta skulle vara beroende på, att utländske köpmän äro skickligare än våra. Jag tillåter mig icke att uttala något omdöme om våra köpmäns skicklighet, men då det var en köpman, som yttrade, att de sjelfve ansåge sig underlägsna de utländske, tror jag det. Då bör i främsta rummet framhållas önskvärdheten deraf, att våra svenske köpmän skola söka afsätta våra egna industrialster. Men i det fallet existerar en stor skilnad mellan våra och de utländske köpmännen. Man tycker att det är mycket beqvämt att sälja t. ex. kaffe och socker, men då det blir fråga om att skaffa afsättning för våra inhemska fabrikat, så äro svårigheterna ofta stora att få någon, som vill åtaga sig detta. Jag tror, att köpmännens underlägsenhet i detta fall hafva de många tillfällen att sjelfva korrigera utan frilager. Dessutom vill jag tillägga — hvad som redan vid ett föregående tillfälle yttrats i denna kammare — att Kristiania under många år haft rätt till frilager, men ingen har begagnat sig deraf, oaktadt det torde vara alla bekant, att norrmännen anses vara skicklige köpmän. Detta tyder på, att det här är en något uppblåst fråga, som man fått tag i såsom ett slags ankare, då man ej kan få fram sina önskningar på annat sätt.

Slutligen har af den siste talaren påståtts, att vi skulle vara så i brist på "förbindelser" här i landet, att vi derfor skulle vara i behof af frilagersinstitutionen. Jag kan icke förstå hvad han menar, såvida han ej afsåg sådana delar af vårt land, som ligga norr om Gellivare, ty eljest kunna vi väl ej klaga öfver sådan brist i förhållande till folkmängden.

Hvad frihamnsanläggningar beträffar, har förut framhållits, att sådana äro af den stora omfattning, att de icke så lätt låta sig göra.

I likhet med en ärad talare på malmöbanken tror jag att, om det skall vara möjligt att ens tillnärmelsevis göra upp plan för frihamn på någon plats, är det nödvändigt att veta, på hvilka vilkor en sådan frihamn får anläggas. Af detta skäl tror jag, att utskottets hemställan i mom. b) har sitt berättigande.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten yttra instämmer jag i reservanternas förslag.

Herr Wærn: Jag har begärt ordet för att protestera mot den siste talarens yttrande om den svenska köpmanscorpser. Den är icke sämre än något annat lands. Det är möjligt, att den kan utträta mindre, men det beror då derpå, att vårt land är litet och dess resurser mindre än större länders. Men jag kan icke erkänna, att köpmanscorpsern i Sverige är på något sätt underlägsen andra lands. Jag protesterar emot talarens yttrande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr vice talmannen, att beträffande utskottets hemställan i afseende på mom. a) i förvarande betänkande yrkats, dels att denna hemställan skulle afslås, dels ock, af herr *Rettig*, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjligheten och lämpligheten af frilagersinstitutionens införande i Sverige.

Sedermera gjorde herr vice talmannen först proposition på bifall till hvad utskottet i afseende på ifrågavarande moment hemställt och vidare propositioner jemlikt nyssnämnda båda yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på godkännande af herr *Rettigs* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraproposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller herr *Rettigs* yrkande, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande möjligheten och lämpligheten af frilagersinstitutionens införande i Sverige, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås bevillningsutskottets hemställan i afseende på mom. a) i dess betänkande n:o 5.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—47.

Nej—42.

Härefter yttrade herr vice talmannen, att beträffande utskottets hemställan i afseende på mom. b) i föreliggande betänkande endast yrkats, att densamma skulle bifallas; och blef härefter gjord proposition enligt detta yrkande med ja besvarad.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 7 och 9 i denna månad bordlagda memorial n:o 2, angående verkställd granskning af riksbankens styrelse och förvaltning, biföll kammaren hvad utskottet i memorialet hemställt.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Wærn* intill den 29 innevarande mars och herr *von Stapelmohr* under fjorton dagar från och med den 12 i denna månad.

På framställning af herr vice talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Herr vice talmannen hemställde vidare att, som föredragningslistan för dagen blifvit genomgången, de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Denna hemställan bitölls.

Kammaren åtskildes kl. 4,07 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.